

ÚTIKALAUZ DEBRŐD ÉS KÖRNYÉKE

SPRIEVODCA DEBRAĎ A OKOLIE

2021 | 1. KIADÁS - 1. VYDANIE | ISBN 978-80-570-3321-9

*Kde sa nebesá
dotýkajú zeme*

REVIVE Oživ históriu!

1. septembra 2020 bol spustený projekt "REVIVE – oživ históriu!" (identifikátor projektu: FMP-E/1901/4.1/038), financovaný v rámci 3. výzvy Fondu malých projektov Programu spolupráce INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko.

Hlavným cieľom projektu je posilnenie spolupráce medzi organizáciami v pohraničnom regióne, rozvoj dlhodobých inštitucionalizovaných partnerstiev a rozvoj a organizácia spoločných odborných programov spojených s historickým dedičstvom. Osobitnú pozornosť venujeme tomu, aby sme mladším generáciám predstavili históriu, dali im príležitosť zamilovať sa do nej a

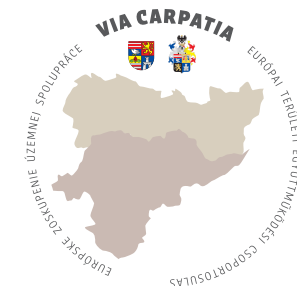
odovzdali im príslušné vedomosti. Za týmto účelom vyvíjame inovatívne a interaktívne vyučovacie metódy, ktoré ešte nie sú rozšírené v tradičnom školstve.

Oblasti zapojené do projektu majú mimoriadne bohaté historické dedičstvo s mnohými historickými pamiatkami (napr. historické kostoly, zemské hrady, kamenné hrady ... atď.), od stredoveku až po 20. storočie, pričom s týmito sú spojené aj mnohé legendy (napr. zjavenia Márie). Rôzne cieľové skupiny máme v úmysle osloviť rôznymi aktivitami, aby sme čo najefektívnejšie dosiahli zamýšľané výsledky.

Náš sprievodca by Vám to chcel predstaviť.

Budujeme partnerstvá
Európsky fond regionálneho rozvoja

www.skhu.eu
www.viacarpatia-spff.eu

REVIVE
Oživ históriu!
FMP-E/1901/4.1/038

Obsah

Debrad' <u>RASTLINNÝ KOSTOL SV. LADISLAVA A PRAMEŇ SV. LADISLAVA</u>	6
Jasov <u>KOMPLEX PREMONŠTRÁTSKEHO KLÁŠTORA, JASOVSKÁ JASKYŇA</u>	9
Medzev <u>SUGOVSKÝ HÁMOR, PLANETÁRIUM, MÚZEUM KINEMATOGRAFIE RODINY SCHUSTEROVEJ</u>	12
Štós <u>KÚPELE ŠTÓS, FÁBRYHO DOM</u>	15
Moldava nad Bodvou <u>MÚZEUM VÍN, KOVÁČSKA VYHŇA, SZOJKOVA BRÁNA, SOCHA MÁTĚ LACZKÓ SZEPSIHO, PAMÁTNÁ TABUĽA MÁRTONA CSOMBORA SZEPSIHO, KAPLNKA SV. ROCHA</u>	18
Janík <u>„SERENIN KULT“</u>	24
Buzica <u>PRAMEŇ „SMRADĽAVÁ VODA“, MLYN V BUZICI</u>	26
Košice <u>CENTRUM MESTA, DÓM SVätej ALŽBETY, CENTRUM MAJEL, PAMÁTNÁ VÝSTAVA SÁNDORA MÁRAIHO, VÝCHODOSLOVENSKÉ MÚZEUM, KOŠICKÝ HRAD A VYHLIADKOVÁ VEŽA NA HRADNOM VRCHU, KOŠICKÉ KAZEMATY A DOM RODOŠTO, SLOVENSKÉ TECHNICKÉ MÚZEUM</u>	28
Drienovec <u>ORNITOLOGICKÝ STACIONÁR DRIENOVEC</u>	39
Háj <u>HÁJSKE VODOPÁDY „HOLLYWOODSKY“ ANJEL</u>	40
Turňa nad Bodvou <u>TURNIANSKY HRAD, ŽUPNÝ DOM</u>	42
Zádiel <u>ZÁDIELSKÁ DOLINA</u>	45
Krásnohorské Podhradie <u>HRAD KRÁSNA HÔRKA, MAUZÓLEUM ANDRÁSSYOVCOV</u>	47
Betliar <u>KAŠTIEL ANDRÁSSYOVCOV</u>	49

Šéfredaktor: Tomáš Bankó, Foto: Róbert Németi, Viktor Szemán, Editor: Róbert Németi, Beáta Šváb,
Preklad: Zoltán Bartko, Grafika: Recefice o.z., Priprava tlače: Tomáš Fülöp
Vydavateľ: Obec Debrad', 2021, Tlač: BEKI Design, Košice
Prvé vydanie, ISBN 978-80-570-3321-9

Vážení návštevníci!

Srdečne Vás vítam v našej obci, kde sa nebesá dotýkajú zeme.

Mnohí majú ťažkosti s nájdením Debrade na mape. Veď ide o malú koncovú obec, ktorá však ukrýva toľko pamätihodností, že sa sem oplatí prísť, a to nie len milovníkom prírody.

Objavte aj Vy zaujímavosti obce: vyberte sa na túru za legendami a navštívte čistinu sv. Ladislava, na ktorej sa môžete občerstviť čistou a studenou vodou prameňa sv. Ladislava, pomodlite sa v rastlinnom kostole sv. Ladislava alebo relaxujte aktívne a vyberte sa na cyklotúru po okolitých lesoch. A na konci dňa, bohatého na zážitky, zavítajte do ubytovne pre pútnikov, kde si môžete oddýchnuť v pokojnom a tichom prostredí.

Vďaka legendám o sv. Ladislavovi, rastlinnému kostolu a ubytovne príde do našej obce z roka na rok stále viac návštevníkov. Máme z toho veľkú radosť a snažíme sa priebežne skvalitňovať možnosti oddychu a zábavy, veď práve tieto sú základom našej úspešnej budúcnosti. Vďaka úspešným projektom organizujeme stále viac a viac festivalov, výstav, umeleckých tvorivých táborov a koncertov. Naším dôležitým cieľom je dosiahnuť, aby mladí ľudia poznali vlastné dejiny, ako aj to, aby sa oboznámili s ľudovými

tradíciami a tie si aj obľúbili. Významným podujatím obce je odpust sv. Ladislava, na ktorý prídu aj mnohí zo zahraničia.

Obec Debrad' je svojou milou a rodinnou atmosférou ostrovom pokoja, kde spev vtákov v záhradách ešte nie je prehlúsený hlukom vozidiel. Kde z balkónu domov nevidno paneláky, ale okolité očarujúce kopce, lúky a lesy. Kde sa ľudia navzájom poznajú, kde srdečne vítajú hostí a kam tí, čo sa odsťahovali, sa môžu vždy vrátiť.

Pozývame a tešíme sa na každého, kto túži po zmysluplnom oddychu a dokonale relaxe. Čaro prírody, obklopujúcej našu obec, osloví a unesie každého, kto k nám zavíta.

Adrianna Papp Gergely
starostka Debrade

Debrad'

**Rastlinný kostol sv. Ladislava a Prameň sv. Ladislava,
045 01 Debrad',**

48.6443542N, 20.9466933E

Prístup autom, bicyklom alebo pešo: ku kostolu a prameňu sa z centra obce dostaneme po asfaltovej alebo poľnej ceste smerom na západ.

Trvanie cesty: autom 10 min., na bicykli 20 min., peši 45 min.

Cestu obklopuje krásne prírodné prostredie a nádherný les so stromami rastúcimi až do neba, ktoré návštevníkom zaručujú idylický pohľad a ozajstnú regeneráciu duše.

Prvá písomná zmienka o Debradi pochádza z 13. storočia. Pravdepodobne z tejto doby pochádzal aj kostol zasvätený sv. Ladislavovi, postavený pri prameni sv. Ladislava, aj keď podľa odborníkov niektoré časti kostola môžu byť ešte staršie aj o poldruha storočia. V blízkosti kostola mohol byť postavený aj kláštor, stopy po ňom však nezostali. Túto teóriu potvrdzuje aj mapa z roku 1788, na ktorej je v blízkosti kostola sv. Ladislava znázornená aj ďalšia

budova, nachádzajúca sa trochu nižšie, v smere lesa. S myšlienkou rekonštrukcie kostola prišli Anna Pappová, starostka obce a Ladislav Frankovics, miestny farár – chceli aby na čistinke sv. Ladislava namiesto chátrajúcich ruín opäť stál kostol, a aby sa znovu začalo putovanie zakázané v 1950 rokoch. Vykopanie a posilnenie základov stredovekého kostola sa začalo v roku 2006 podľa plánov architekta Gábora Tamása, vedúcim stavby bol Károly Fecsu

Szabó. Po náhlej smrti Anny Pappovej práce pokračovali za pomoci novej starostky, Adrianny Gergely Papp. Keďže pôvodné miesto kostola sa nachádza priamo pri Národnom parku Slovenský raj, Úrad pre ochranu životného prostredia povolil použitie výlučne prírodných, ekologických materiálov. Keďže medzitým vyrástli stromy aj vo vnútri obrysov kostola, pri rekonštrukcii sa rozhodlo pre otvorenú konštrukciu zo smrekovca. Konštrukciu obrastajú rastliny typické pre okolie, okolo svätyne sú zasadené špeciálne popínavé ruže. Drevený kostol bol vysvätený 15. septembra 2007.

O sv. Ladislavovi sa v súvislosti s Debradou zachovali rôzne legendy. Podľa diela Dénesa Lengyela s názvom Staré maďarské povesti (Régi magyar mondák), počas panovania Sv. Ladislava, keď armáda naháňajúc Rusov, ktorí vtrhli do krajiny, prechádzala popri Jasove a Debradi, vojakov po hlade trápil aj smäd. Boli už takí smädny, že zo zúfalstva začali vykrikovať. Ich krik počul aj vodca Tatárov a opýtal sa kráľa Ladislava: - Počuj, Kráľ, prečo tvoji vojaci takto vykrikujú? - Lebo sa s tebou chcu pobiť - odpovedal kráľ. Predtým však ako by došlo k bitke, na mieste, kde sa podkova jeho koňa dotkla skaly, začal vyvierat prameň. Vodou prameňa sa vojaci vtedy občerstvili a prameň aj dodnes vyviera, nikdy nevysychá, stále je v ňom voda. Tento prameň je dnes prameňom sv. Ladislava.

Pod Debraďou sa nachádza rozsiahly jaskynný systém, z prevažnej časti zaplavený vodou. Aj obec je napájaná z týchto vôd, vyvierajúcich uprostred obce spod skaly. Tento prameň nazvali prameňom sv. Jána Nepomuckého, na jeho počesť postavili nad prameňom aj kaplnku, v ktorej stojí socha sv. Jána. V poslednej dobe sa Debraď dostala do hľadáčika speleológov. Na viacerých miestach sa tu našli vstupy do jaskýň. Tieto zatiaľ nie sú sprístupnené pre verejnosť.

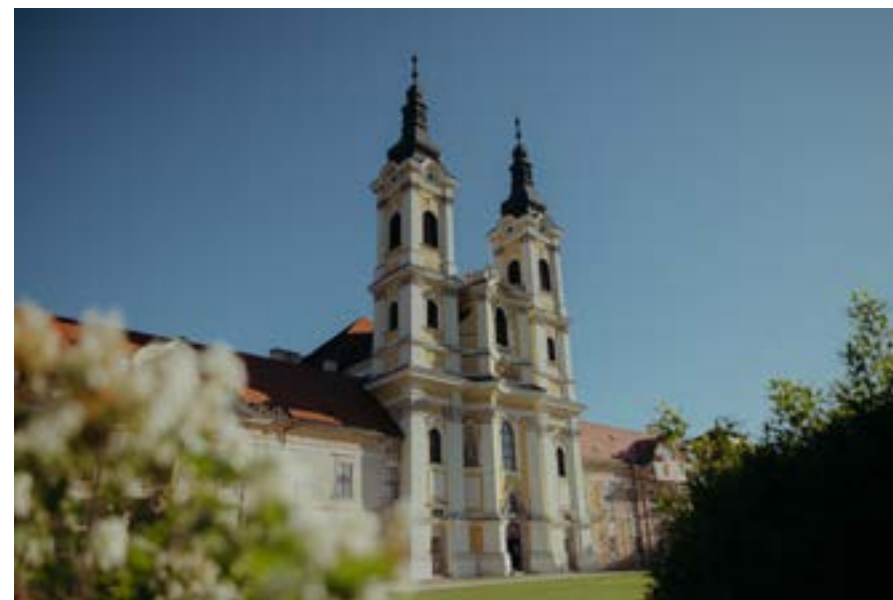
Adrianna Gergely Papp, starostka Debrade: Len pred niekoľkými rokmi - až po tom, ako som obišla polovicu sveta a 11 rokov žila v Londýne - som si uvedomila, že všetko čo ma počas môjho života urobilo šťastnou a spôsobilo mi radosť, to všetko mi pripomínalo moje detstvo a domov, Debraď. Tak som sa vrátila domov. A odvtedy je pre mňa zázrakom a novým objavom každá prechádzka tunajšou nádhernou prírodou.

Určite nie je náhodou, že náš kráľ sv. Ladislav prosil Všemohúceho práve na tomto mieste a nasledujúc jeho stopy snáď niekedy vysvitne aj to, prečo práve na tomto mieste očarili miestnych zjavenia Panny Márie. Príďte do Debrade, vydajte sa spolu s nami na cestu za zázrakmi a tajomstvami.

Jasov

Komplex premonštrátskeho kláštora, 044 23 Jasov,

48.6823378N, 20.9671967E

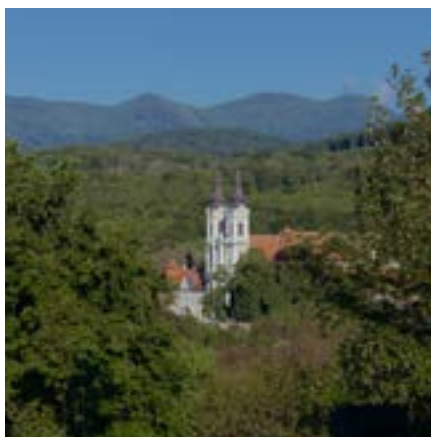
Autom, na bicykli alebo peši: Opátstvo je od vchodu jaskyne vo vzdialenosti iba 1,5 km, čo je autom 4 min., na bicykli 10 min. a peši 20 min.

Keďže vysoké veže kláštora sú viditeľné už z diaľky, z chotára obce, nie je potrebné trasu zvlášť opisovať. Pre prípad, že by niekto predsa len potreboval navigáciu, uvádzame, že postupom po ceste 550 vedúcej od východu jaskyne do centra obce treba zabočiť dol'ava na cestu 548 a po 200 m sa vydať smerom na železničnú stanicu - takto môžete dôjsť až k jednej z najhodnotnejších sakrálnych stavieb krajiny.

Na južných svahoch Slovenského rudohoria, na hornom toku Bodvy sa usadili nemeckí baníci pred najmenej 800 rokmi. Prilákalo ich striebro, meď a železná ruda tunajších hôr. Baníctvo dominovalo v oblasti až do začiatku 19. storočia. Pre blízkosť turnianskej, gemerskej a spišskej župy hrala pri zaľudnení oblasti spišská obchodná cesta, ktorá sa tiahla údolím

Bodvy, obrovskú úlohu. Predpokladá sa, že mnísi si prvé kláštorne budovy v Jasove postavili z dreva, na začiatku 12. storočia. Prvý reholný dom premonštrátov, rádu založeného v roku 1120, bol zriadený v Jasove. Stavebné práce prerušil vpád Tatárov. Rád sa po r. 1225 reorganizoval, kráľ Belo IV. učinil z kláštora hodnoverné miesto. Keďže premonštráti vtedy už mali

vlastné lesy, bane, rybníky, pily, vinárstva, vodné mlyny, školy, knižnice a dielne na prepisovanie kódexov, zohrávali dôležitú hospodársku úlohu. Vpád Tatárov bol pre kláštor osudným a rok 1526 bol tiež devastačný: Mnísi kláštor opustili, čoskoro v ňom vypukol požiar, jeho stav sa priebežne zhoršil. Thökölyho povstanie spôsobilo ďalšie škody, v roku 1685 bola budova skoro celkom zničená. Počas panovania Leopolda I. kláštor zrekonštruovali a dôsledkom reorganizácie sa dostal do vlastníctva cirkvi ako pobočka premonštrátskeho opátstva v Znojme. Dnešný výzor získalo opátstvo práve vtedy. Andrej Sauberer, ako nový prepoš administrátor rozbehol veľkolepú rekonštrukciu: dal postaviť dvojvežový kostol v barokovo-rocokovom štýle, upravil nádvorie kláštora, za ním vytvoril barokovú záhradu. Rekonštrukčné práce prebiehali od roku 1745 až do roku 1766, keď kláštor opäť vysvätili. Kláštor slúžil cirkvi až do roku 1950, po znárodnení však v ňom fungoval psychiatrický ústav.

V tomto období utrpel komplex značné škody. Situácia sa zlepšila len po roku 1990 keď komplex sa znovu dostal do rúk cirkvi. Chátrajúci komplex sa už štvrtýkrát dostal na hranicu existencie, ale vďaka cirkvi získal pompéžnu podobu, ktorú môžeme obdivovať aj dnes.

Jasovská jaskyňa, 044 23 Jasov,

48.6770122N, 20.9772042E

Prístup autom: Jasovská jaskyňa, zapísaná na Zoznam svetového prírodného dedičstva UNESCO sa nachádza na cca. 8 km od obce Debrad' - po štarte z centra obce prejdite ku križovatke cesty 550 a potom odbočte dol'ava, smerom na Jasov.

Jasovská jaskyňa patrí medzi najvýznamnejšie jaskyne Národného parku Slovenský kras. Známa je výskytom bohatej kalcitovej sintrovej výplne, pozoruhodnými skalnými tvarmi a vývojom podzemných priestorov, širokým druhovým zastúpením netopierov, viacerými archeologickými nálezmi i zaujímavou históriou. V rámci jaskýň Slovenského a Aggtelekského krasu je zaradená do svetového prírodného dedičstva. Prehliadkový okruh má dĺžku 720 m a prevýšenie 30 m. Jaskyňu vytvorili ponorné toky rieky Bodvy v druhohorných triasových vápencoch v piatich vývojových úrovniach. Jasovská jaskyňa bola osídlená v neolite (bukovohorská kultúra), bronzovej dobe, halštatskej dobe (staršej železnej dobe) a rímskej dobe. Ojedinelé archeologické nálezy poukazujú aj na možné krátkodobé paleolitické osídlenie. Traduje sa, že jaskyňu (jej horné časti) objavil niektorý z mníchov rádu premonštrátov v Jasove. Prvé zmienky o existencii rádu sa viažu na 12. storočie. Obyvatelia obce i kláštora ju využívali ako útulok, o čom

sa v jaskyni zachovalo množstvo starých nápisov. Jaskyňu sprístupnili zásluhou predstaveného rádu premonštrátskych kanonikov v Jasove Alojza Richtera v roku 1846. Jaskyňa je elektricky osvetlená od roku 1926. Klub československých turistov sprístupnil úsek Bludiska v roku 1931 a vyrazil dolný vchod. V roku 1935 sa sprístupnilo horné poschodie.

Medzev

**Šugovský Hámor,
044 25 Medzev,**

48.6879006N, 20.9064733E

Prístup autom: po opustení centra obce Debrad' odbočte na cestu 550 v smere na Jasov a prejdite obcou. Po cca. 20 minútach dorazíte do Medzeva, kde si môžete prezrieť pamiatky mesta, napríklad Šugovský Hámor.

Šugovský Hámor je typický vodný hámor, kde boli kladivá a mechy poháňané energiou prúdacej vody. V istom období bolo na Slovensku veľa takýchto dielni. Podľa správy Košickej obchodnej komory z roku 1896 bolo v tom roku v prevádzke 109 hámrov so 198 ohniskami. Historická kováčka dielňa v Medzeve je natolko autentická, že by sa návštevník mohol domnievať, že ju poslední kovári opustili len nedávno. Kovári z Medzeva patrili k najlepším na území Uhorska, svojimi motykami, lopatami, sekerami, kosami a podkovami a zásobovali celú krajinu. Šugovský hámor dnes prevádzkuje Slovenské

technické múzeum ako živú priemyselnú pamiatku. Ich majitelia boli nemeckého a rakúskeho pôvodu. Kráľ Belo IV nimi nahradil obyvateľstvo vyhynuté počas vpádu Tatárov. Neskôr sa vzdialili od svojho pôvodného materinského jazyka a vytvorili si jedinečný mantácky dialekt. Nerozumejú mu ani Slováci, ani Maďari, ani Nemci, ale každému z nich je nejak povedomý. Prvé hámre boli postavené v roku 1371; všetky mali dvoch majstrov a dvoch pomocníkov, čo znamenalo, že táto forma kováctva zamestnávala stovky ľudí. Iba krízy a vojny dvadsiateho storočia zničili toto plodné odvetvie.

Planetárium, 044 25 Medzev,

48.7010908N, 20.8893017E

Prístup autom, bicyklom alebo pešo: Dom č. 174 a v ňom planetárium sa nachádza na Štóskej ulici v smere na Jasov, na ľavej strane cesty, v radovej zástavbe.

História astronómie a observatória v Medzeve sa začala v 70. rokoch založením skupiny astronómov. Budovu hvezdárne otvorili v roku 1997 na svojom súčasnom mieste, na adrese Štóska 174. Do 31. decembra 2008 fungovala hvezdáreň pod názvom Hvezdáreň Medzev a patrila k nej aj hvezdáreň v Rožňave. Od januára 2009 ho spravuje Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria. V roku 2001 tu otvorili planetárium pre 21 návštevníkov, dovtedy observatórium nemalo vlastné planetárium. Hvezdáreň je jedinou takouto inštitúciou v Košickom kraji. Organizuje sa tu množstvo podujatí, zameraných hlavne na deti. Ich hlavným cieľom je hravá a zábavná výchova, ale i rodiny s deťmi a milovníci astronómie si tu prídu na svoje. V súčasnosti má hvezdáreň viacerých stálych zamestnancov. Vďaka

projektu realizovanému v roku 2016 získali aj ďalekohľad typu H-Alfa, pomocou ktorého už môžu pozorovať aj slnečné erupcie, podobne ako observatória v Michalovciach a Košiciach.

**Múzeum kinematografie rodiny Schusterovej,
044 25 Medzev,**

48.7009114N, 20.8888439E

Múzeum sa nachádza oproti budove planetária na adrese č. 16.

Múzeum kinematografie rodiny Schusterovej je vďaka svojej mimoriadne bohatej a rozmanitej historickej zbierke jedným z najzvláštnejších a najunikátnejších múzeí na Slovensku. Pre verejnosť bolo otvorené 1. novembra 2007. Svojich návštevníkov čaká takmer každý deň v roku. Vystavená zbierka je výsledkom celoživotného zberateľského úsilia bývalého slovenského prezidenta Rudolfa Schustera. Súčasťou výstavy sú aj vzácne predmety, ktoré odhaľujú začiatky dokumentárnej tvorby na Slovensku. Na výstave vidno profesionálne a amatérske kamery, drevené fotoaparáty používané pre 35 mm filmy zo začiatku 20. storočia, filmové kamery z 30. rokov, fotoaparáty používané pre rôzne 8 a 16 mm filmy a farebné televízne kamery. Rudolf Schuster, zanieteny fotograf a obdivovateľ filmovej techniky, začal fotografické a kinematografické vybavenie zbierať už v mladom veku, často ho aj opravoval. Jeho zámer vytvoriť pamätnú izbu v Medzeve bol verejným tajomstvom. Múzeum, ako už jeho názov napovedá, sa zameriava predovšetkým na filmovú techniku, ale predstavuje aj ďalšie formy zobrazovacích techník.

Štós

**Kúpele Štós,
044 26 Štós,**

48.7209200N, 20.7909900E

Prístup autom: Do kúpeľov v hornej časti chotára obce Štós sa dostanete, ak sa vyberiete z centra Debrade, na hlavnej ceste 550 odbočíte na Jasov, potom prejdete cez Jasov a Medzev. Na miesto dôjdete asi za pol hodiny.

Podľa svetoznámeho brazílskeho spisovateľa Paula Coelho sa pred akýmkoľvek dôležitým rozhodnutím oplatí osviežiť a na chvíľu si oddýchnuť. Kúpele Štós sa nachádzajú vo Volovských vrchoch, ktoré sú súčasťou Slovenského rudohoria, v nadmorskej výške 650 m – sú najideálnejším miestom na odpočinok na širokom okolí. Potom, čo sa začiatkom 19. storočia bane v Štóse vyčerpali, sa stala vedúcim priemyselným odvetvím tohto okolia výroba železa. V roku 1802 už bola známa tunajšia výroba nožov. Medzi výrobcami nožov bol aj vynikajúci odborník, majster Róbert Komporday, ktorý bol tiež sčítaným, vzdelaným človekom

milujúcim prírodu a mimochodom nadšeným vyznávačom liečivej sily vody. Jeho zásluhou bola v roku 1881 založená akciová spoločnosť, ktorá založila kúpele na svahu nad Štósom, na mieste chránenom pred poveternostnými vplyvmi, kde vyvieralo dvanásť prameňov s konštantnou teplotou. Kúpele boli v tom čase veľmi módne. Ľudia žijúci v blahošte často chodili do kúpeľov, aby zostali zdraví alebo len tak pre zábavu. Spoločnosť otvorila svoje prvé kúpeľné budovy v roku 1883. V roku 1889, keď sem prišiel pracovať prvý kúpeľný lekár, bolo toto miesto známe už ako fungujúce kúpele. V tomto období sa začal jeho skutočný rozkvet, ktorý

sa skončil vypuknutím prvej svetovej vojny. Jednou zo zaujímavostí je, že na prelome storočí tu pracoval ako kúpeľný lekár aj maďarský spisovateľ Géza Csáth, ktorý zomrel tragicky a v mladom veku. Po vojne, po roku 1927, sa život kúpeľov v Štósé obnovil. Vďaka svojej relatívnej blízkosti ku Košiciam sa stali obľúbeným výletným cieľom. Dnes je tu celý komplex

vodných a parných kúpeľov s takými špecialitami ako je bylinková, eukalyptová alebo fínska sauna, vitálny dážď, vodná cesta, hydromasážny bazén alebo dokonca tepidárium. Oddýchnuť si môžu návštevníci aj v okolitom lesoparku, kde rastie viac ako dvesto druhov cenných stromov a kvetov. V blízkosti kúpeľov je umelý potok s krásnymi kaskádami a vodopádmi.

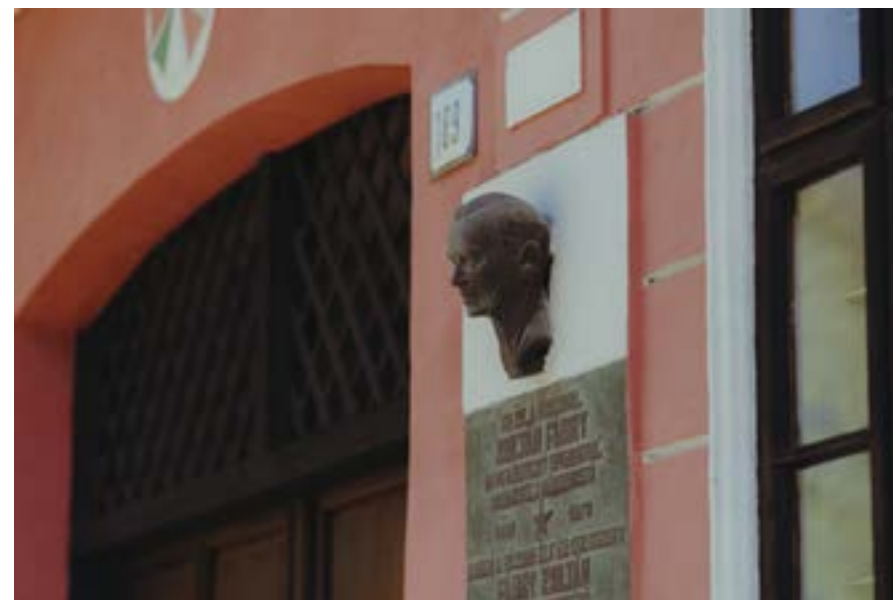
Fábryho dom, 044 26 Štós,

48.7083900N, 20.7908344E

Prístup autom, bicyklom alebo pešo: pri bráne do kúpeľov zabočte na Medzev, v dolnej časti obce odbočte z cesty 548 doprava, kde pod č. 189 nájdete dom niekdajšieho slávneho publicistu.

V Štósé je „Múzeum dediny“ v jednopodlažnom meštianskom dome v eklektickom štýle, prístupnom priamo z ulice. Najvýraznejším prvkom päťosovej fasády je veľká drevená brána, nad ktorou osvetľuje vchod mriežka. Jedinou výzdobou budovy sú jednoduché, plytké omietkové ozdoby a omietnuté rímsoy okolo klenutého prekľadu okien. Dvojazyčná tabuľa a reliéf na fasáde oznamujú, že v tomto dome sa narodil, pracoval a zomrel Zoltán Fábry (1897-1970), spisovateľ, publicista, redaktor novín a kritik, významná osobnosť Maďarov na Slovensku. Študoval v Rožňave, potom bojoval v 1. svetovej vojne. Promoval na odbore maďarčina - história v Budapešti, potom sa čoskoro vrátil do Štósu a odtiaľ sa zapájal do maďarského literárneho života, korešpondenčnou formou. Bol redaktorom a

autorom viacerých maďarských literárnych časopisov v Maďarsku a Rumunsku. Ako zanietený humanista otvorene vystupoval proti literatúre a verejnému sentimentu fašizmu, pričom v rokoch 1939 až 1941 bol dvakrát uväznený. Po roku 1945 bol za čias Československa vylúčený zo spoločnosti pre svoju maďarskú národnosť, preto bol na roky odsúdený na mlčanie. Čiastočné uvoľnenie útlaku signalizovalo, že pre jeho protifašistické aktivity mu úrady dovolili publikovať a v roku 1949 ho mohli zvoliť za večného predsedu Maďarského Spoločenského a Kultúrneho zväzu na Slovensku (Csemadok). Potom už mohol slobodnejšie pracovať, zúčastňovať sa maďarského literárneho verejného života, založiť a redigovať časopis Irodalmi Szemle (Literárna Revue). Svoje literárne vzťahy so Sedmohradskom si udržal až do svojej smrti.

Moldava nad Bodvou

**Múzeum vín,
045 01 Moldava nad Bodvou,**

48.6131708N, 21.0016197E

Prístup autom: z centra Debrade sa vydajte po ceste 550 smerom na Moldavu nad Bodvou a potom do centra mesta, na ľavej strane Hlavnej ulice, v budove Mestského kultúrneho strediska, presnejšie v jeho pivnici nájdete známe Múzeum vín.

V pivnici pod budovou Mestského kultúrneho strediska vzniklo Múzeum vín Máté Laczkó Szepsiho. Samotná budova bola postavená na konci 19. storočia. Pivnica pod ňou je oveľa staršia a nie je známe, kolkokrát, za akým účelom a kým bola prerobená. Múzeum je pomenované po slávnom rodákovi mesta, autorovi tokajského výberu, Máté Lackó Szepsim. Reformovaný kazateľ mal tiež blízko k sesterskému mestu Moldavy, maďarskému mestu Tarcal. Máté Laczkó Szepsi sa narodil v Moldave nad Bodvou v roku 1576 a umrel 20. januára 1633 v maďarskom Erdőbénye. Od roku 1614 sa spomína ako kazateľ v Erdőbénye a

ako dvorný duchovný rodu Lórántffyovcov. Na konci 20. rokov 17. storočia vyrobil reformovaný kazateľ z Erdőbénye prvý výber z muštu vypestovaného v jeho vinici v hone „Orémusz“ v chotári Újhely. V roku 1631 obdaroval kňažnú Zuzanu Lórántffy týmto vínom na Veľkú noc. Bol významným historikom, kronikárom a literárnou osobnosťou svojej doby. Okrem Múzea vín nesmieme zabudnúť na historickú vinu cestu, ktorej história začala v 12. až 13. storočí. Vínna cesta viedla cez Košice a Moldavu nad Bodvou až do Poľska. Pomocou nej sa Moldava nad Bodvou stala v tom čase tiež obchodným mestom. Vtedajší obchodníci nielen prechádzali

cez mesto, ale svoj tovar a víno skladovali v tunajších dvoj-alebo trojpodlažných pivniciach, ktoré tu boli postavené a dodnes existujú pod domami na Hlavnej ulici. Drevorezby a ľudovo-umelecké diela v pivnici pod Mestským kultúrnym strediskom vyhotovil majster István Ulman, kované predmety vytvoril ľudový umelec Ottó László. Zaujímavé sú aj batôžkovité dutiny, ktorých je v múzeu práve štyri. Tieto sa kedysi používali na skladovanie obilia. Za svoju originálnu stredovekú atmosféru vďačí pivnica okrem iného klenbám z tehál, použitému vápencovému tufu a ostatným konštrukciám, ktoré naznačujú, že pivnica bola niekoľkokrát prestavaná.

**Kováčska vyhňa,
045 01 Moldava nad Bodvou,**

48.6164547N, 21.0023981E

Prístup autom, pešo alebo na bicykli: pred budovou kultúrneho domu odbočte smerom na Debrad', t.j. doprava - za cca. päť minút pešo alebo za minútu či dve na bicykli alebo autom sa po Hlavnej ulici dostanete k ďalšej hodnotnej historicko-kultúrnej výstave mesta, spravovanej Slovenským technickým múzeom: ku kováčskej vyhni.

Etnografické múzeum s kováčskou vyhňou sa nachádza na adrese Hlavná 130. Táto stavba aj kováčska vyhňa je kultúrnou a historickou pamiatkou Slovenského technického múzea. Pochádza z polovice 19. storočia a dnes slúži ako malé etnografické múzeum. Z pôvodného zariadenia sa dochovali dvojohňisková kováčska vyhňa,

široký otvorený komín, pracovný stôl a rôzne kováčske náradie ako kováčske kliešte alebo náradie pre podkováčov. Plne funkčný tkáčsky stav je tiež k dispozícii v múzeu. V zadnej časti budovy sa nachádza aj stodola a hospodárska časť, kde sa môžete zoznámiť s rôznymi predmetmi a strojmi používanými v poľnohospodárskej prvovýrobe.

**Szojkova brána,
045 01 Moldava nad Bodvou,**

48.611817M, 21.000698E

Prístup autom, pešo alebo na bicykli: nachádza sa v bezprostrednom centre mesta. Ak sa vydáte po Hlavnej ulici smerom k reformovanému kostolu, len pár metrov za kostolom, na pravej strane ulice nájdete Szojkovu bránu. Dostanete sa sem akoukoľvek formou dopravy, za pár minút.

Moldava nad Bodvou, rovnako ako ďalšie historicky významné mestá s dlhou históriou, bola počas svojich storočí existencie niekoľkokrát zničená požiarom. V stredoveku, ale aj v novoveku, kedy neexistovali moderné protipožiarne zariadenia, a kedy boli domy stavané výlučne z horľavého materiálu (z dreva, trste atď.), ak raz vyšľahli plamene, väčšinou zničili veľkú časť obce. Szojkova brána je sikulskou bránou, jedinou pamiatkou, ktorá prežila požiar z roku 1795. Má symbolický význam, ide o pamätnú bránu veľkého požiaru, ktorý zničil mesto a vzal si mnoho obetí. V meste zhorelo takmer všetko, zostali iba múry kostolov - akoby zázrakom, táto brána nezhorela, bola len trochu popálená. Túto udalosť pripomína latinský nápis na bráne: „Plameňom som horela a predsa som nezhorela...“. Pôvodná brána sa nachádza

v Košiciach, na nádvorí Východoslovenského múzea. Kópia bola vystavená v roku 1996 v parku vedľa reformovaného kostola v Moldave nad Bodvou, neďaleko svojho pôvodného miesta, pred domom na Hlavnej 33.

**Socha Máté Laczkó Szepsioho,
045 01 Moldava nad Bodvou,**

48.612889N, 21.001361E

Prístup autom, pešo alebo na bicykli: socha sa nachádza tiež v centre mesta, na pár krokov od Szojkovej brány, pred miestnou strednou odbornou školou.

V roku 2012 bola odhalená bronzová socha pred miestnou strednou školou, na počesť Máté Laczkó Szepsioho, autora tokajského výberu. Sochu dali postaviť samosprávy miest Erdőbénye a Moldava nad Bodvou. Náklady znášali spolu, s podporou EÚ. Socha bola slávnostne odhalená v rámci Dní v Máté Laczkó Szepsioho. Zároveň sa zrekonštruovalo a rozšírilo Múzeum vín a odovzdal sa aj modernizovaný amfiteáter. Máté Laczkó Szepsi sa narodil v roku 1576 v Moldave nad Bodvou. Študoval v rodnom meste, neskôr pokračoval v štúdiách v Blatnom potoku (Sárospatak, Maďarsko). Potom učil v obci Olaszliszka a následne v Košiciach. V roku 1608 získal štipendium Mihály Lórántffyho na štúdium vo Wittenbergu. Po dvoch rokoch sa vrátil domov a učil v obci Erdőbénye. Krátko nato nastúpil do služby manželky Györgya I. Rákócziho, v tom čase sa začal zaoberať tokajskými vínami. Traduje sa, že výroba prvého tokajského výberu (aszú) je spojená s menom Máté Laczkó Szepsioho. Uďajne úrodu zozbierali neskoro, kvôli vojnovému stavu a hrozno obsahovalo aj cibéby. Dnes sa tieto zámerne používajú na výrobu tokajského výberu. Máté Laczkó Szepsi objavil zvláštny svet chutí v takto pripravenom nápoji, ktorý používal ako omšové víno. Pripisuje sa mu aj prvý popis výroby tokajského výberu.

**Pamätná tabuľka Mártona Csombora Szepsioho,
045 01 Moldava nad Bodvou,**

48.6131547N, 21.0009925E

Prístup autom, pešo alebo na bicykli: pamätná tabuľka sa taktiež nachádza v centre mesta, konkrétne v blízkosti mestského úradu, v parku oproti soche Máté Laczkó Szepsioho.

Márton Csombor Szepsi (1595–1622) bol „najzaujímavejším a najpestrejším predstaviteľom mešťanskej literatúry neskorého humanizmu“ a autorom prvého cestopisu

v maďarskom jazyku pod názvom Europica Varietas. Narodil sa v mestečku Moldava nad Bodvou. Študoval v mestách Nagyvácsa (dnes Baia Mare, Rumunsko) a Gönc (Maďarsko); rok

učil v obci Telkibánya a v máji 1616 sa vydal na zahraničnú študijnú cestu. Podľa jeho vlastných slov chcel „vidieť cudzie miesta“. Z Poľska sa preto vyplavil do Dánska, Švédska a Frízsko, potom do Holandska a po prehliadke tunajších miest odcestoval do Paríža, s odbočkou do Anglicka. Potom pokračoval pešo. Navštívil maďarské študentské kolónie v Strasburgu a Heidelbergu, potom sa zo svojich dvaapoločročných potuliek vrátil domov cez Norimberg, Česko, Sliezske a Krakov.

Doma sa najskôr stal učiteľom v Košiciach, potom od roku 1620 pracoval pre zemplínskeho zemepána Istvána Nyáryho de Bedegh. O dva roky neskôr sa stal obeťou epidémie spolu so svojím žiakom, Ferencom Nyárym. Vo svojom slávnom diele popisuje svoju cestu okolo Európy, uskutočnenú v rokoch 1616 až 1619. Dielo bolo vydané v Košiciach v roku 1620, keď vtedajší košický richtár na odporúčanie Pétera Alvincziho zamestnal Csombora ako rektora košickej školy.

Kaplnka sv. Rocha, 045 01 Moldava nad Bodvou,

48.6245073N, 20.9920902E

Prístup autom: trasa dlhá 2,5 km vedie z centra mesta pozdĺž Hlavnej ulice; na križovatke za reformovaným kostolom odbočte doprava na Rožňavskú ulicu, pred Lidlom zabočte na ulicu Československej armády, potom pokračujte až na okraj mesta - autom to trvá cca. 3 minúty.

Kaplnka na svahu je dobre viditeľná už z okraja mesta, posledných 550 m sa dá prejsť aj pešo.

Na sever od Moldavy nad Bodvou stojí na svahu malá kaplnka, postavená na pamiatku obetí ničivej epidémie cholery z roku 1831. Epidémia trvajúca šesť týždňov si vyžiadala život 212 obyvateľov mesta. Mŕtvych vyvážal z mesta na voze mestský kočiš Csatlóczy. Freska v kaplnke pripomína toto smutné obdobie. V roku 1872 epidémia cholery opäť pustošila mesto a vyžiadala si ďalších 34 obetí. Po epidémii vtedajší veriaci postavili kaplnku na počesť svätého Rocha. Kaplnka je otvorená iba počas odpustu. Každý rok si tu v auguste slávnostne pripomínajú obeť infekčných chorôb. Oltárny obraz v kaplnke zobrazuje svätého Rocha, patróna kaplnky, ktorý zasvätil celý svoj život Bohu. Existuje nespočetné množstvo zázrakov a uzdravení zo smrteľných chorôb, ktoré sa spájajú s jeho menom. Vedľa kaplnky je tiež pamätný kríž postavený 100 rokov po prvej ničivej epidémii, v roku 1931. Za pekného počasia

ponúka tento kopec nádherný výhľad na blízke okolie.

Zoltán Dobos, miestny vinohradník a vinár: Rodné mesto Máté Laczkó Szepsiho, vynálezcu a autora prvého receptu svetoznámeho tokajského výberu – označovaného „Vinum regum, rex vinorum“ alebo „Kráľ vín, víno kráľov“ – stojí za návštevu aj dnes. Návštevníci Moldavy nad Bodvou tu môžu obdivovať rozmanité prírodné krásy okolia, typické pre krasový región. Tiež sa však oplatí zažiť pohostinnosť tunajších vinohradníkov a vinárov. Dohodnite si termín a navštívte Múzeum vín, ktoré je súčasťou pivničného systému Moldavy nad Bodvou a zažite miestnu ochutnávku vína alebo objavte miestne pamiatky. Veľa zaujímavostí nájdete v kostoloch historických cirkví a v miestnom kováčskom múzeu. Údolie Bodvy ponúka svojim návštevníkom rozmanité zážitky počas celého roka. Tešíme sa na Vás!

Janík

„Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna“, 044 05 Janík,

48.556279N, 20.963665E

Prístup autom: do obce usilovných ľudí sa dostaneme tak, že z centra obce Debráď vyrazíme po ceste 550, v smere na Moldavu nad Bodvou. V Moldave odbočíme v smere mestskej časti Budulov a v blízkosti slovensko-maďarskej hranice prideme do obce vzdialenej od Debráde asi 20 minút autom.

Autorkou, iniciátorkou a hnacou silou kultu vytvoreného okolo spisovateľky Papp-Váry Elemérné rod. Szerény Sziklay je rodáčka a obyvateľka obce, Ibolya Bankó. Miestna poslankyňa sa zapojila do pestovania maďarskej kultúry počas svojich štúdií v Bratislave. Viackrát sa zúčastnila letných etnografických zberateľských ciest organizovaných Ústredným výborom Maďarského Spoločenského a Kultúrneho zväzu na Slovensku (Csemadok) a na jednom z nich stretla etnografickú Máriu Szanyi. Aj ona sa narodila v Janíku, potom sa však cez

Budapešť dostala do Rožňavy a Galanty. Onoho času práve ona ju upozornila na fakt, že aj Szeréna Sziklay je rodáčkou obce Janík. Táto informácia Ibolyu Bankó zaujala. Tešila sa, že existuje niekto, kým sa obec v oblasti kultúry môže pýšiť. Obyvateľstvo obce si pamätalo rodinu Sziklayovcov, ale dielo Szerény nikto nepoznal. Pred dvadsiatimi rokmi tu zorganizovali prvé Medzinárodné stretnutie Betlehenských pastierov. Keď vláda Maďarska vyhlásila Deň národnej spolupatričnosti, v obci túto udalosť považovali za vhodnú na spojenie so spomienkou na Szerénu. Najprv

v roku 2013 upravili hrobku rodiny v záhrade miestneho kostola. Odpočívajú tu Szerénin brat aj sestra, neskôr tu pochovali aj ich otca (1929) aj matku (1939). Szerénu (1923) pochovali na známom cintoríne Kerepesi v Budapešti. Na slávnostné odovzdanie zrenovovaných hrobov prijal pozvanie aj András Szinyei, starosta maďarského mesta Hatvan, jeden z vnukov Szerény. Stretnutie s ním rozbehlo vznešený proces.

On inicioval postavenie pamätného stĺpu na pamiatku svojej babky Papp-Váry Elemérné rod. Szerény Sziklay a zrekonštruovali aj cintorín rodiny Sziklayovcov. Medzi potomkami zorganizoval András zbierku a obec sa ujala realizácie prác. Nasledujúci rok na slávnostnom odovzdaní v Janíku sa zúčastnilo viac ako tridsať potomkov rodiny. Osláv sa zúčastnili aj spevácke skupiny okolia. Spolu so speváckou skupinou Napsugár zaspievali dielo Szerény Sziklay Vyznanie viery. Szeréninu báseň spievalo takmer 100 ľudí z viac ako 300 prítomných. Odvtedy si Szerénu a rodinu Sziklayovcov 4. júna pripomínajú každý rok. Cintorín a pamätný stĺp sú najstaršími historickými pamiatkami obce. Nachádza sa oproti rímskokatolíckemu kostolu narodenia Panny Márie.

Prvá písomná zmienka rodnej obce autorky básne „Maďarské Vyznanie viery“ pochádza z roku 1285 vo forme „lanuk“. Obec až do 14. storočia patrila rodu Hont-Pázmány. Obec sa počas histórie viackrát vyludnila. V roku 1720 mala len dvoch daňovníkov, písomné zmienky z roku 1772 spomínajú 9 gazdov a 4 želiarov, kým v roku 1787 už spomínajú 46 daňovníkov. V roku 1828 mala obec 122 domov a 908 obyvateľov. András Vályi o nej na konci 18. storočia písal takto: „JÁNÓK. Maďarská a slovenská obec v Abovskej stolici, obyvatelia sú katolíci, leží na 2 míle od Jasova, v minulosti ubytovala Rákócziho vojská 2 roky. Chotár obce prekypuje takmer všetkými plodinami.“ Elek Fényes vo svojom geografickom slovníku písal o obci v roku 1851 toto: „Janík, maďarská ves v Abovskej župe, na okraji Turnianskej župy: 787 rímskokatolíckych, 14 gréckokatolíckych, 7 evanjelických, 37 reformovaných, 53 židovských veriacich. Katolícky farský kostol. Tunajšia pôda je plodná, má dosť trstiny pri potoku Kaňapta; má pekné lesy. Zemepáni:

rody Szentimrey, Péchy a ďalší, Patrí pod správou Medzeva.“ Podľa Borovského radu monografií, konkrétne časti o Abovsko-turnianskej stolici: „Obec Janík, 96 domov, 665 maďarských obyvateľov, obvodný notár, pošta. Je tu pekná kúria a veľká ovocná záhrada zemepána Ede Sziklayho. Má starý katolícky kostol, ktorý dal Farkas Péchy zrenovovať v roku 1767.“ Čítajúc historické záznamy si dokážeme predstaviť, v akom prostredí sa vyvíjala Szeréna Sziklay, dcéra jedného zo šľachtických rodov Gemerskej župy. Jej otec bol Ede Sziklay ml., župan Gemera, poslanec krajinského snemu, jej matka bola Klára Brezovay de Egerfarmos et Brezova. Bola študentkou Dievčenskej školy v Rožňave. Počas prvej svetovej vojny vydala viacero zbierok svojich básní. Keď vtedajšie Združenie ochranných líg vyhlásilo súťaž na vytvorenie modlitby či sloganu, vhodných pre „udržanie myšlienky revanšu“, Szeréna Sziklay sa do súťaže prihlásila trojriadkovou modlitbou, ktorou súťaž vyhrala.

„Verím v jedného Boha, verím v jednu Vlast,
/ Verím v jednu večnú Božiu spravodlivosť /
Verím vo vzkriesenie Maďarska! Amen.“

Elemérné Papp-Váry rod. Szeréna Sziklay:
Maďarské vyznanie viery

Buzica

**Prameň "Smradľavá voda",
044 73 Buzica,**

48.5621519N, 21.0690561E

Prístup autom: z centra Debrade prejdite na cestu 550, odbočte na Moldavu nad Bodvou, prejdite cez mesto, pokračujte po nej a zabočte na cestu 3310 vedúcej medzi obcami Mokrance a Buzica smerom na Buzicu, približne po 17 minútovej ceste sa dostanete k prameňu, ktorého charakteristický zápach cítiť už zďaleka.

Smradľavá voda Buzice je jednou z atrakcií obce. Minerálnu vodu prameňa vyvierajúceho vo vzdialenosti 1,5 km od dediny pozná na okolí veľa ľudí, keďže priaznivo pôsobí na žalúdočné problémy. Pred dlhými rokmi umiestnila miestna samospráva pri prameni lavičky a jeho okolie priebežne upravuje a skrášľuje. V jeho blízkosti sa nachádza už aj prístrešok, takže prameň je možné navštíviť aj za nepriaznivého počasia. Pri ňom je umiestnená aj informačná tabuľa opisujúca zloženie vody a jej možné použitie. Po ceste medzi Košicami a Čečejovcami je umiestnených viacero tabúl, smerujúcich návštevníkov k buzickej smradľavej vode.

Mlyn v Buzici, 044 73 Buzica,

48.532000N, 21.079722E

Prístup autom: pokračujúc po ceste 3310, po prejení približne 1,5 km cesty sa dostaneme k obci Buzica. K mlynu, ktorý pre jeho rozmery a nápadný tvar je možné vidieť už od okraja obce, sa dostaneme tak, že postupujúc po hlavnej ceste vedúcej cez centrum obce a smerujúcej k slovensko-maďarskej štátnej hranici, v jej hornom úseku odbočíme doľava.

Mlyn je pozoruhodnou stavbou Buzice. Táto budova, postavená v roku 1811, pôvodne slúžila ako sýpka Szentimreyovcov z Krásnik-Vajdy (Krasznokvajda, Maďarsko). V roku 1920 kúpil stavbu Károly Máthé, v roku 1922 ju prestaval na parný plyn, v ktorom sa kúrilo najprv drevom a potom uhlím. Strojné zariadenia mlyna sú dielom firmy Károly Polednýáka z Košíc. Kapacita mlyna bola 4 q/hod. Mlela sa tu múka a krupica z kvalitného obilia, až do roku 1953. Následne bola stavba používaná miestnym JRD na uskladnenie a mletie krmiva. Schátranú budovu získali späť jej majitelia v roku 1990.

Zrenovovanú budovu mlyna odovzdali 15. septembra 2014, architektom bol Dezső Kovács. V zmysle projektu funguje v mlyne školiace centrum. Takto spĺňa svoju stáročnú funkciu: poskytuje ľuďom možnosti na komunikáciu,

obchodovanie, ako aj vytváranie rozsiahlejších obchodných vzťahov. Okrem toho plní aj kultúrne ciele.

Košice

Centrum mesta, 040 01 Košice,

48.718268N, 21.259299E

Prístup autom: v smere na Moldavu nad Bodvou po hlavnej ceste 550, z Moldavy pokračujúc smerom na Košice, cestou E751/E58 za 40 minút.

Parkovanie: v uliciach centra mesta sa parkovné platí v pracovné dni, parkovanie je bezplatné od soboty popoludnia do nedele polnoci, v parkovacích automatoch je možné platiť cez mobil, hotovosťou alebo bankovými kartami. V centre mesta je niekoľko platených verejných parkovísk, ako aj v nákupnom centre Aupark na južnom konci Hlavnej ulice.

Prvá písomná zmienka o druhom najväčšom meste Slovenska je v listine z roku 1249, v ktorej kráľ Belo IV. poskytol dary a slobody. Za najstaršiu listinu, ktorá sa priamo týka Košíc, sa považuje latinská darovacia listina z roku 1261, vydaná prvorodeným synom kráľa Bela IV., mladším kráľom a guvernérom Sedmohradská, Štefanom V. Mimochodom, Košice majú aj najstaršiu mestskú erbú listinu v Európe,

ktorú dostalo mesto od kráľa Ľudovíta Veľkého 7. mája 1369. Okrem toho je mesto významné aj tým, že do roku 1502 získalo od štyroch panovníkov štyri erby. O niekoľko storočí neskôr, veľkomesto s 250 tisíckami obyvateľov prezentuje na svojom webovom sídle svoju modernú históriu takto: Košice sú miestom stretu východu, západu, severu a juhu. Križovatka obchodných ciest bola vhodným miestom na oddych a

usadenie sa. Mesto sa opevnilo, jeho silu chránilo trojité opevnenie. V tom čase bolo mesto druhým najdôležitejším mestom v Uhorskom kráľovstve, hneď po Budíne. Dominantou historického centra Košíc je dnes promenáda dlhá cca. 1000 metrov, plná krásnych historických budov, ktoré kedysi navštevovali králi a grófi, a v ktorých žili významní predstavitelia šľachty. Silu, slávu a česť kráľovského mesta, ktoré si mesto dodnes zachovalo, každoročne spoznávajú desaťtisíce turistov. Každá z historických budov súvisiacich s Uhorskom rozpráva svoj vlastný príbeh tým, ktorí sem prichádzajú. Množstvo architektonických skvostov v centre mesta dokazuje zručnosť a tvorivosť majstrov dávnych dôb, parky a zelené plochy neďaleko Hlavnej ulice ponúkajú priestor pre osvieženie, kým ulička remesiel odhaľuje krásu tých najzaujímavejších, dodnes živých remesiel. Za horúcich letných dní poskytuje čerstvé osvieženie hudobná fontána nachádzajúca sa priamo uprostred promenády, v zime láka návštevníkov z veterných ulíc množstvo kaviarní, reštaurácií a nespočetné množstvo útulných krčmíček, aby si tu dali šálku kávy, pohár vareného vína alebo aby sa občerstvili miestnym pivom.

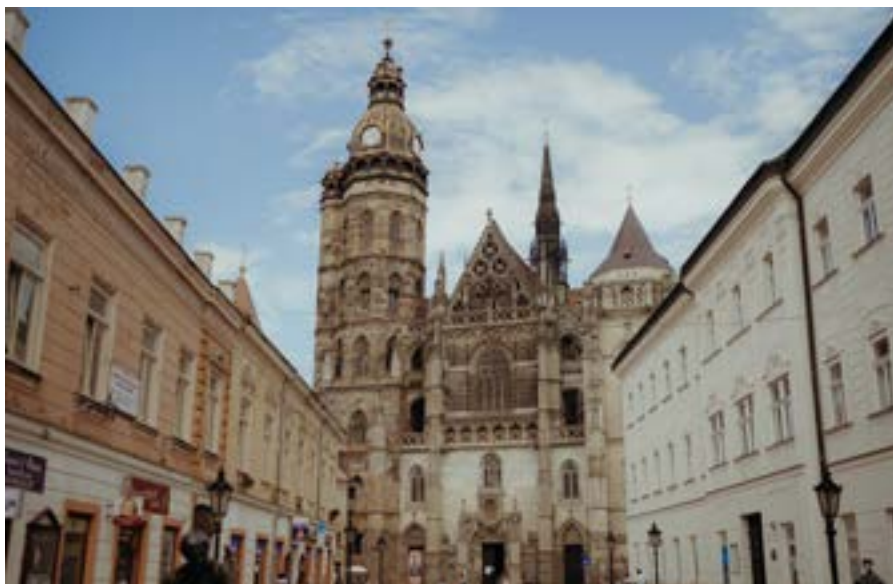
Béla Wick, rímskokatolícky kňaz a učiteľ napísal: Dôsledné zachovávanie maďarskej/uhorskej národnej minulosti bolo vždy živé v dušiach obyvateľov Košíc, bez ohľadu na jazyk, vierovyznanie alebo spoločenskú vrstvu, a to aj u tých, ktorí sem prišli z iných častí Uhorska alebo cudzích krajín, aby sa podieľali na spoločnom údele pôvodných obyvateľov mesta. Preto sa v minulosti v Košiciach všetci považovali za Maďarov a hlásili sa k Maďarom ako čestní, dobrí vlastenci, tak ako všetci ostatní v krajine, ktorí boli spravodlivými, dobromyseľnými a lojálnymi občanmi Uhorska, predstavujúceho jednotný geografický, hospodársky a historický celok. Mesto Košice oprávnené priťahuje úprimný záujem všetkých Maďarov spoznať jeho rozmanitú, rušnú minulosť, národný význam, veľavravný obraz historických čias, pamiatok, inštitúcií, spoločenského a kultúrneho života. (Úryvok z predslovu knihy "Kassa története és műemlékei" [História a pamiatky Košíc], vydané v roku 1941.

**Dóm svätej Alžbety,
Hlavná ulica 4, 040 01 Košice,**

48.7202694N, 21.2582156E

Prístup bicyklom (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 8-10 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, za 10-12 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 minút od najbližších verejných parkovísk (Alžbetina, Mojmirova, Tímonova, Rooseveltova, Mäsiarska ulica).

V Košiciach stál chrám sv. Alžbety Uhorskej už v XIII. storočí. Dnešný Dóm sv. Alžbety začali stavať v druhej polovici 14. storočia na mieste jednolodového kostola s lomenými oblúkmi. Počas 15. storočia stavali chrám obetaví mešťania a za podpory kráľa Žigmunda a kráľa Mateja. Nad krásnym umeleckým interiérom chrámu dodnes žasnú jeho návštevníci. V roku 1556 chrám zachvátil požiar, neskôr bol niekoľkokrát opravovaný, nakoniec bol rekonštruovaný v rokoch 1877 až 1896 podľa plánov Imre Steindla. Severná veža získala svoju dnešnú podobu v roku 1755 a južná veža, veža kráľa Mateja v roku 1904. Pozostatky Františka Rákócziho, dovezené z Rodostó (dnes: Tekirdag, Turecko) v roku 1906, boli pochované v krypte pod katedrálou. Jeho mramorová rakva je pokrytá

vencami so stuhami v maďarských národných farbách. Dóm je možné si prehliadnúť aj so sprievodcom hoc aj v maďarčine; z vrcholu severnej veže, prístupnej pre verejnosť, je nádherný výhľad na mesto.

Biskupský vikár **Zoltán Pásztor**: Prorockým poslaním umenia je predvídať vyzdvihnúť z neutrálneho prostredia priestor, hmotu a činnosť, ktoré potom poskytnú každodenný životný priestor človeku po celé stáročia. Pre túto vizionársku úlohu potrebujú umelci stabilné referenčné body: Boha, vlast, pravdivú minulosť, rodinu, učiteľov, priateľov, ľudskosť, česť a myšlienky naplnené skutočným obsahom. Katedrála sv. Alžbety – košický dóm – je silným a povzbudzujúcim prejavom takého stabilného referenčného bodu. Týmto chrám zaujíma významné

miesto v histórii a súčasnosti Cirkvi aj mesta, v cestovnom ruchu mesta a v živote našej kresťanskej viery. Účel chrámu – majúť na pamäti absolútnu prednosť náboženských aspektov, „keďže kostol je svätým miestom, domom Božím“ – sa od začiatku jeho výstavby okolo roku 1374 nezmenil: prostredníctvom človekom vytvorenej krásy, tu prednášanej hudby a živého kresťanského spoločenstva zabezpečiť, aby každý návštevník pocítil lásku k Bohu, ktorý stvoril svet a chce spasť všetkých ľudí. Košická katedrála je nielen miestom viery, ale aj historickým pútnickým miestom. V roku 1906 tu pochovali pozostatky kniežaťa Františka Rákócziho a jeho druhov v exile, dovezené z Rodostó (dnes: Tekirdag, Turecko). Na stene kostola sú maďarské a slovenské tabuľky vďačnosti: medzi starodávnymi múrmi žije pamäť aj viera. Vpredu je krásny krídlový oltár, napravo sú na obrovských vitrážach uhorskí svätci. Gotický hlavný oltár svätýne – jeden z najväčších krídlových oltárov v Európe. Skrinku uprostred zdobia tri drevené sochy. Uprostred stojí Panna Mária s Dieťaťom, po jej ľavej strane je sv. Alžbeta, matka sv. Jána Krstiteľa, po pravici má sv. Alžbetu Uhorskú. V katedrále sa nachádza mnoho ďalších cenných umeleckých diel, my tu však predstavíme iba niektoré obrazy dvojítych krídel hlavného oltára – celkovo je na otvorených krídlach 12 scén z celého života sv. Alžbety. Otvorené krídla oltára zobrazujú nasledujúce šesť obrazov, ktoré začínajú od ľavého dolného rohu krídla v poradí zľava doprava (zdola nahor): Na ľavom oltárnom krídle sú Alžbetino narodenie,

Zásnuby s Ľudovítom, Videnie, Zázrak kríža a ruží, Zázrak slávnostného rúcha a Rozlúčka s manželom. Na pravom oltárnom krídle sú Vyhnanie Alžbety z hradu Wartburg, Nevdačná žena, Alžbeta kúpe chorého, Alžbeta strihá vlasy chorého, Alžbetina smrť, Vyzdvihnutie Alžbetiných ostatkov. V Dóme sv. Alžbety je veľkým sviatkom 19. november. Alžbeta nemala iba príkladné sociálne činenie, ale bola vzorom všetkých etáp rodinného života a ženskej existencie. Alžbeta sa nestala sväticou tak jednoducho, ako by sme si mysleli. Konala vedome – to, čo v danej dobe vykonala a zrealizovala, sa naučila od Ježiša. Je veľmi potrebné, aby aj dnes aj v budúcnosti žili také dievčatá, ženy a podobní nasledovníci Krista ako bola ona.

**Centrum MaJel,
Alžbetina ulica 42, 040 01 Košice,**

48.7192922N, 21.2533039E

Prístup bicyklom (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 15 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, za 15-20 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 minút od najbližších verejných parkovísk (Alžbetina, Mojmirova, Timonova, Rooseveltova, Mäsiarska ulica).

Košické centrum MaJel – Dom maďarskej prítomnosti – je úspešným projektom Kreatívnej komunity Rovás v Košiciach, ktorá vytvorila kvalitné umelecké a kultúrne centrum v centre Košíc. V tomto centre sa nachádza výstavná sieň súčasného umenia, Galéria Figuratív, kde sa okrem výstav konajú rôzne predstavenia, prezentácie kníh, stretnutia spisovateľov a čitateľov, konferencie a hudobné večery, pričom v tomto komplexe sa nachádza aj maďarská reštaurácia BlstRovás, ktorá, majúci charakter denného baru a knižnice, je tiež často miestom konania menších kultúrnych a umeleckých podujatí. V budove sa tiež nachádza Knižnica a čítareň Petra Kolára, pomenovaná po bývalom divadelnom riaditeľovi a prezidentovi Maďarského Spoločenského a Kultúrneho zväzu na Slovensku (Csomadok), ktorej zbierka obsahuje viac ako 1700 zväzkov z pozostalosti zosnulého organizátora kultúrneho života.

Centrum MaJel Rovás prevádzkuje od roku 2017 viac ako 25 ročné umelecké združenie Rovás, založené v roku 1994. Jeho cieľom je, aby Maďarsko mohlo byť v Košiciach prítomné v kultúre, umení aj v ekonomike.

Ágnes Kovács, riaditeľka centra MaJel: Ak sa v meste Velkomožného kniežata Rákócziho spomenú pamiatky spojené s Maďarskom a Maďarmi, za zmienku stoja nielen tie staré, ale aj novozaložené miesta. Medzi tieto patrí aj centrum MaJel. Už jeho názov naznačuje, že na tomto mieste Maďari nechýbajú. Tu sa kultúra a umenie konzumuje veľkou lyžicou. V galérii môžu byť účastníkmi nielen aktuálnych výstav aj vývoja umeleckých diel, kým v knižnici sa okrem jemnej kávy môžu zahľbiť do tých najlepších kníh. Okrem výživy ducha si v našej maďarskej reštaurácii môžu nakrmiť aj svoje telo, či už na poľudnie alebo za súmraku, za sprievodu ušľachtilých mokov.

**Pamätná výstava Sándora Máraiho,
Mäsiarska ulica 35, 040 01 Košice,**

48.7230661N, 21.2547292E

Prístupné na bicykli (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 10 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, za 15-20 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 minút od najbližších verejných parkovísk (Alžbetina, Mojmirova, Timonova, Rooseveltova, Mäsiarska ulica).

Za posledných 30 rokov boli pamätne izby, sály a výstavy Máraiho viackrát otvorené, upravené aj zatvorené. Prvú takúto výstavu otvorili v roku 1998, neskôr usporiadalo výstavu Petőfiho literárne múzeum a potom organizácia Visit Košice, a to na prízemí domu na Mäsiarskej ulici v Košiciach, kde rodina žila takmer 20 rokov. Na záujemcov čaká na ploche 220 m² v 7 izbách originálny nábytok a predmety rodiny. Výstava približuje históriu Košíc a roky, ktoré tu spisovateľ strávil, v chronologickom poradí. Jeho ďalšie úspechy a ďalšiu fázu jeho života ilustrujú fotografie, citáty a nahrávky. V januári 2020 bola pre návštevníkov sprístupnená aj múzejno-pedagogická časť pamätnej výstavy, ktorá je určená predovšetkým pre študentov základných a stredných škôl. V 21. storočí sa tvorcovia výstav snažia poskytnúť bohatší zážitok pôsobením nielen na zrak, ale aj na ďalšie zmysly. Za týmto účelom bola Pamätná výstava Sándora Máraiho doplnená o rôzne drevené, vzdelávacie hry, komiksy, pamäťové hry, panely na farbenie, obrázky na otáčavých predmetoch, kocky a magnetické tabule, zamerané na zdokonalenie motoriky, pamäte, schopnosť pozorovania a logické myslenie tých najmenších návštevníkov.

Anna Ötvös, historička z Košíc: Návštevníkov počas celej výstavy sprevádzajú citáty Sándora Máraiho, ktoré chronologicky a tematicky približujú život a dielo spisovateľa. Texty sú doplnené o rôzne fotografie, portréty, dokumenty a zväzky. Pomocou technických prostriedkov si môžu návštevníci zobrazíť fotografie vtedajších Košíc, členov spisovateľovej rodiny, môžu si vypočuť, ako znel hlas Sándora Máraiho, Loly či Gézu Radványiho a môžu si o nich aj mnohé prečítať. Nábytok na výstave je pôvodný. Niekdajší nábytok rodiny Grosschmidovcov

sa po Budapešti vrátil do Košíc vďaka rodine Jákyovcov, ktorá celé desaťročia podporuje výstavy Sándora Máraiho. Vo výstave má svoje miesto aj manželka spisovateľa, Ilona Maztner – Lola, s ktorou žil viac ako šesť desaťročí. Bola prvou čitateľkou jeho diel a celý život mu pomáhala a podporovala ho v tvorbe. Podobne má na výstave miesto aj filmový režisér Géza Radványi, mladší brat spisovateľa, ktorý na cenných zvukových nahrávkach rozpráva o niekdajších Košiciach, o ich rodinnom dome a o školských štúdiách. Môžete si tiež pozrieť úryvky z jeho filmov.

**Východoslovenské múzeum,
Námestie Maratónu Mieru 2, 040 01 Košice,**

48.7272481N, 21.2533144E

Prístupné na bicykli (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 10 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, potom doprava cez Hlavnú ulicu, za 15 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 minút od najbližších verejných parkovísk (Mäsiarska, Strojárska, Komenského ulica).

Východoslovenské múzeum je jedným z najstarších múzeí na Slovensku. Bolo založené v roku 1872 ako Hornouhorské múzeum s cieľom zozbierať, uchovávať a prezentovať spomienky Košíc a okolia. Zbierka múzea dnes počíta viac ako 500 000 predmetov a špecializuje sa na tri sektory: na prírodné vedy, na históriu a na dejiny umenia. Medzi stále tematické výstavy patrí napríklad Košický zlatý poklad, najbohatší nález zlatých mincí na Slovensku; prírodovedná expozícia Príroda Karpát s viac ako 1100 geologickými vzorkami, stovkami zoologických a botanických exponátov; výstava dejín umenia s názvom Storočia v umení; Rodošto – pamätný dom Františka II. Rákócziho; Dom remesiel; expozícia kovolejárstva Východného Slovenska; drevený kostol z Kožuchovciev; alebo Urbanova veža s vystavenými voskovými

figurínami.

Róbert Pollák, riaditeľ Východoslovenského múzea: Východoslovenské múzeum v Košiciach bolo založené v roku 1872 ako Hornouhorské múzeum. Dnes je múzeum jedným z najväčších a najstarších na Slovensku, ale je známe aj v zahraničí. Každoročne predstavuje šesť stálych expozícií a niekoľko tematických výstav. Budovy, v ktorých múzeum funguje, patria k najznámejším pamiatkam mesta. Svetoznámy Košický zlatý poklad sa nachádza v historickej budove na Námestí Maratóna mieru. Pamätný dom Františka Rákócziho, postavený ako príloha Katovej bašty, otvorený v roku 1991 a výstava Rákócziho v ňom popisujú život kniežaťa, kurucké povstanie, prevoz pozostatkov Františka II. Rákócziho do Košíc a jeho život v exile v Turecku.

**Košický hrad a Vyhliadková veža na Hradnom vrchu,
Kavečianska cesta, 040 01 Kavečany,**

48.7638031N, 21.2258000E

Prístup autom, autobusom alebo na bicykli: z centra mesta v smere na mestskú časť Košice-Sever, odtiaľ smerom na rozhl'adňu neďaleko od mestskej časti Kavečany – je to asi 15 minút jazdy autom. Autobusovou linkou č. 29 mestskej hromadnej dopravy je lokalita vzdialená na 20 minút. Pretože zo štrkovej cesty vedúcej k hradu sú motorové vozidlá vykázané, od parkoviska pod ním môže takmer každý bez problémov vyjsť až k zvyškom hradu. Tí, ktorí prídu na dvoch kolesách, môžu po parkovisku na úpätí hradného vrchu miestami očakávať strmšie úseky, k vyhliadke sa však aj tak dostanú do piatich až desiatich minút.

Košický hrad stál severozápadne od mesta, na pravom brehu rieky Hornád, na 466 m vysokom Hradnom vrchu. Podľa väčšiny písomných zmienok hrad pravdepodobne začal stavať palatín Amadé/Omodej z rodu Abovcov. Začiatkom 14. storočia, po smrti posledného panovníka Árpádovcov, Ondreja III. bojovali Košice a Omodejovci o nedokončený hrad. Boje nakoniec vyhrali Bebekovci, takže sa stali aj novými majiteľmi hradu, ale keďže obyvatelia tvrdili, že hrad patrí im, Bebekovci dlho bojovali s mešťanmi. Na zásah kráľa sa hrad nakoniec stal majetkom mesta, ale keďže mešťanov nezaújímali hrad, ale iba pozemky, ktoré k nemu patrili, nestarali sa oň, preto hrad začal upadať a v priebehu rokov takmer zmizol z povrchu zemskeho. Novodobá história hradu je vlastne rad neustálych renovácií a udalostí, ktoré sa okolo neho diali.

Rozhladňa a terasa na železných pilieroch o niekoľko metrov ďalej stoja taktiež v severnej časti Košíc, v bezprostrednej blízkosti pozostatkov hradu. Tí, ktorí sem prídu s deťmi, si tiež prídu na svoje – v areáli vedľa hradu sa zabavia aj najmenší. Čakajú na nich tu minimálne tri hojdačky, malá lezecká stena, lanová dráha, malé aj veľké hojdačie kone a veľa exteriérových hračiek. Pokračujúc smerom do mesta tu nájdeme jednoduchý sedliacky dom zo stredoveku, súdobú kováčsku dielňu a drevenú stodolu pre domáce zvieratá. Vyhliadková veža a platforma s kovovou konštrukciou na juhovýchod sú naozaj iba na malý kúsok. Zo stavby stojacej na štyroch pilieroch sa

môžeme kochať okolitou krajinou na troch vyhliadkových terasách. Veža je verejnosti prístupná iba počas letných mesiacov, od 2. júla do 31. augusta, od utorka do piatku od 10 do 18 hodiny a cez víkend od 10 do 19 hodiny. Pre deti do 120 cm je vstup voľný, pre vyššie deti a osoby nad 60 rokov je vstupné 50 centov a 1 euro pre dospelých.

György Szaszák, novinár a publicista z Košíc: Pod nami mesto, nad nami obloha – čo to vyvolá v človeku? Túto otázku si musí zodpovedať každý sám, po absolvovaní výstupu na túto 21,5 m vysokú rozhľadňu na Hradnom vrchu v severnej časti Košíc! Pri mojej prvej návšteve ma ten pohľad tiež ohromil a zároveň som sa začal zaujímať o históriu regiónu, pretože sa zdalo neskutočne neuveriteľné, že v maďarskej historiografii niet dôveryhodnej stopy o tom, kto postavil túto obrovskú pevnosť, tento hrad, ktorého múry dosahovali hrúbku 3,5 m.

Košické kazematy a dom Rodošto, Hrnčiarska ulica 7, 040 01 Košice,

48.7226311N, 21.2601039E

Pristupné na bicykli (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 5 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, za 8 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 až 8 minút od najbližších verejných parkovísk (Hrnčiarska, Podtatranského, podzemné parkovisko obchodného domu Aupark, parkovisko pred železničnou stanicou).

Katova bašta je najkrajšou ukážkou stredovekých hradných múrov v Košiciach a najväčšou zachovanou baštou na Slovensku, ktorá chránila jednu z brán vedúcich do mesta, Maľovanú bránu. Na nádvorí Katovej bašty stojí kópia tureckej budovy, ktorá dodáva Košiciam trochu exotickú atmosféru. Pôvodná budova sa nachádza v tureckom meste Rodošto (dnes Tekirdag). V budove Rodošto je dnes stála expozícia Východoslovenského múzea, venovaná pamiatke Františka II. Rákócziho. Na základe výstavných exponátov sa návštevníci môžu dozvedieť viac o každodennom živote kniežaťa, o jeho živote v exile, o povstaní, ktoré viedol a o okolnostiach jeho opätovného pochovania v roku 1906, keď boli jeho pozostatky uložené v Dóme

sv. Alžbety. Dominantnou časťou výstavy je jedálenský nábytok z ebenového dreva, zachovaný v pôvodnej podobe, vyrobený samotným Rákóczim. Expozícia je doplnená o dobové zbrane, umelecké diela, mince razené počas povstania, súdobé turecké kusy nábytku a osobné veci kniežaťa. Socha Františka II. Rákócziho bola odhalená v roku 2006 pred budovou.

Zoltán Balassa, novinár a znalec histórie mesta: Na nádvorí Katovej bašty stojí dom Rodošto, polovica jedálne Františka II. Rákócziho, dovezená z mesta Rodošto (turecky: Tekirdag) v roku 1906. Potom dlho stála ľadom. Zabalené kusy boli uložené v pivnici domu č. 37 na Hlavnej ulici. Frigyes Bródy (1866–1937), majiteľ domu, ponúkol na tento účel svoju obrovskú

pivnicu, pretože múzeum nemalo také veľké skladovacie priestory. Keď zomrel, nový majiteľ našiel prepravky, ktoré sa stali senzáciou. Pôvodná myšlienka bola postaviť dom pri vode, pretože pôvodný dom stál v Rodošte na brehu mora. Nakoniec sa rozhodli pre nádvorie Katovej bašty. V rokoch 1940 až 1943 bola postavená podľa plánov Kálmána Luxa (1880–1960) na jednopodlažný dom, ktorého pôdorys však nie je totožný s pôvodnou budovou. Lux bol architektom Hotela Palota v Lillafürede pri Miškovci (1926–28). Dom Rodostó bol dokončený až po roku 1945. Vtedajší riaditeľ múzea Michal Markuš v tejto veci napísal mnoho listov. Bol úspešný zrejme preto, lebo na podporu svojich myšlienok použil aj citát od Stalina. Potom v dome dlho fungovali sklady a dielne. V budove žil jeden čas aj archeológ Ján Pásztor s rodinou. Expozíciu chceli otvoriť v roku 1968, tomu však zabránila invázia Sovietov. Mohlo sa tak stať až po zmene politického režimu. Budovu medzitým preskúmali maďarskí odborníci,

aby v Turecku postavili kópiu dovezenej časti. Tak sa aj stalo. Pre verejnosť bola expozícia konečne otvorená v roku 1991. Najatraktívnejšou časťou je jedáleň kniežaťa, ktorá bola obnovená do svojej pôvodnej krásy. Je to reprezentatívna miestnosť 6 x 10 m s maľovanými a vyrezávanými obkladmi stien, osvetlená dvoma radmi 12 okien. V miestnosti stojí maľované kreslo, ktorého originál vyrobilo samotné knieža. Do roku 1945 bol originál stoličky v Košiciach. Potom sa presunul do Maďarského národného múzea, výmenou medzi múzeami. Kópiu mala priviezť vtedajšia predsedníčka maďarského parlamentu, Katalin Szili, ale keďže Slovensko potvrdilo Benešove dekréty, na protest neprišla, stoličku do múzea len poslala. Na dotykovej obrazovke si môžeme pozrieť pohreb kniežaťa a jeho spoločníkov v exile z roku 1906. Môžeme sa tak stať súčasťou tejto veľkej udalosti. Vystavené dokumenty a predmety evokujú vek kniežaťa, jeho roky v Rodošte, jeho pohreb a stavbu domu.

**Slovenské technické múzeum,
Hlavná ulica 88, 040 01 Košice,**

48.7242178N, 21.2558414E

Prístup bicyklom (môžete si ho prenajať na mieste) alebo pešo: za 8-10 minút od vlakovej stanice cez Mlynskú ulicu, za 10-12 minút od autobusovej stanice, pešo za 5 minút od najbližších verejných parkovísk (Alžbetina, Mojmirova, Timonova, Rooseveltova, Mäsiarska ulica).

Slovenské technické múzeum zhromažďuje a hodnotí dôkazy o technickom rozvoji krajiny. Táto inštitúcia neustále rozširuje svoju zbierku, aj o vzdelávacie predmety. Niektoré výstavy približujú históriu technického vývoja na Slovensku, záujemcovia o astronómiu môžu navštíviť aj planetárium. Bohatá zbierka múzea tiež predstavuje baníctvo, hutníctvo, kováčstvo, hodinárstvo, strojný priemysel, energetiku, kancelárske a textilné stroje, tlač, elektrotechniku, zememeračstvo a strojárstvo, fotografickú a kinematografickú techniku, železničnú a automobilovú dopravu. V súčasnosti je v zbierke múzea viac ako 33 000 exponátov.

Zuzana Šullová, riaditeľka Slovenského technického múzea: Múzea sú jedinečnými inštitúciami, ktorých história začala pred tisíročiami pred Kristom, v časoch Mezopotámie. Začiatocne zhromažďovacie aktivity ľudstva sa vyvinuli do dnešných foriem pamäti a do dnešných základných inštitúcií, uznávaných vedeckých inštitúcií. Múzea dnes

stelesňujú objektívne spomienky národa, vytvárajú nestranný obraz reality. Slovenské technické múzeum zachytáva odkaz výnimočných schopností našich predkov a výsledky úsilia v základných oblastiach vedy a techniky. Všetci návštevníci – dokonca aj fanúšikovia vedeckých objavov, technických vynálezov a záujemcovia o umenie – nájdu niečo nové a prídu si na svoje v stálych expozíciách pobočiek nášho múzea. Vo svojej širokej ponuke výstav, sprievodných podujatí, rôznych workshopov alebo príležitostných podujatí pravidelne prináša návštevníkom všetkých vekových skupín zážitky, pričom ich aj obohacuje o získané vedomosti. Slovenské technické múzeum má 30 stálych expozícií na Slovensku, z toho 25 v Košickom kraji. Či už je to naše sídlo na Hlavnej ulici v Košiciach, Múzeum letectva v Košiciach, Kaštieľ v Budímeri, Múzeum rodiny Schusterovcov a hámor v Medzeve, alebo Múzeum J.M. Petzvala v Spišskej Belej, radosť z objavovania a inšpirácie je pre návštevníkov zaručená.

Drienovec

**Ornitologický stacionár Drienovec,
044 01 Drienovec,**

48.6163000N, 20.9151972E

Prístup autom: vydať sa z centra Debrade po ceste 550 v smere na Moldavu nad Bodvou, potom na čerpacej stanici na konci mesta odbočte na cestu E58 v smere na Rožňavu. Na konci Drienovca, pri poslednej križovatke zabočte doprava. Za celkom 20 minút ste na mieste. Pretože z križovatky vedie poľná cesta plná výmol'ov, je vhodné použiť vozidlo usposobené na zlé cesty. Pretože poľná cesta prechádza aj cez súkromný pozemok - miestny kameňolom, spomeňte účel návštevy a plánovanú dĺžku pobytu na recepcii lomu.

V chotári Drienovca, pár kilometrov od Moldavy nad Bodvou, je miesto bohaté na faunu. Močiare na hranici Národného parku Slovenský kras slúžia okrem iného ako vynikajúce biotopy pre sťahovavé a aj nésťahovavé vtáky. Na ornitologickom stacionári Drienovec sa koná dlhodobé pozorovanie a výskum vtákov už od roku 1998. Začiatok ornitologických aktivít siaha do roku 1998, keď sa štyria zakladatelia ornitologického stacionára Drienovec pokúsili odchytiť prvé vtáky. Rozmanité biotopy, mimoriadne suché a teplé svahy na úpätí Slovenského krasu a otvorená vodná plocha boli na tento účel ideálne. Už po prvých odchytch bolo zrejmé, že mokrade pri Drienovci sú bohaté na vtáčie druhy, ktoré tu trávajú celý rok. Ďalším účelom stanice je sledovať jarnú a jesennú migráciu

vtákov na juhovýchodnej migračnej trase z Európy do Afriky a späť.

L'uboš Korytár, odborný asistent Katedry epizootológie a parazitológie Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach: Stacionár v Drienovci sa primárne používa na výskum fauny a veterinárny výskum, ale jeho správca tiež kladie veľký dôraz na vtáky a individuálne rozširovanie povedomia o nich. Stovky ľudí - školské skupiny aj jednotlivci - nás každoročne navštevujú, aby pozorovali zvieratá a poučili sa z našej odbornej práce. Náš výskumný tím navyše každoročne organizuje množstvo podujatí v tejto oblasti, aby odovzdal svoje vedomosti ostatným, a aby prispel k lepšiemu pochopeniu toho, ako funguje príroda, a k zlepšeniu vzťahu medzi ľuďmi a vtákmi.

**Hájske vodopády,
044 02 Háj,**

48.6401658N, 20.8488925E

Prístup autom: k vodopádom, nachádzajúcim sa na ľavej strane hlavnej cesty vedúcej do koncovkej obce Hačava, sa dostaneme po ceste E58, cez Moldavu nad Bodvou, smerom na Rožňavu. Pri obci Turňa nad Bodvou z hlavnej cesty odbočíme doprava a cca. po 25 minútovej ceste - vedúcej cez centrum obce Háj - dôjdeme k vodopádom.

Napriek tomu, že sústava vodopádov (označená aj informačnými tabuľami) sa nachádza priamo vedľa cesty, je potrebné zohľadniť dopravné značky a zaparkovať iba na vyznačených miestach, aby vozidlá nepredstavovali prekážku v premávke, keďže miestna cesta je vyslovene úzka a kľukatá.

Zaujímavosťou Hájskej doliny, ktorá sa rozprestiera skoro paralelne so Zádielskou tiesňavou, je sústava Hájskych vodopádov vytvorených Hájskym potokom valiacim sa cez menšie aj väčšie terasy údolia. Šumenie potoka a hučanie vodopádu počuť už aj v chotári obce, čo miestu dodáva jedinečnú atmosféru. Najvyšší vodopád sústavy je

6,6 m vysoký, ale aj výška ostatných troch je viac ako 4 m. Počas letných horúčav poskytuje okolie klukatého potoka na dne údolia príjemné schladenie, ale počas studených zimných mesiacov vodopády často zamrznú a menia sa na nádherné ľadové sochy. Vtedy z terás visia až 5-6 m dlhé cencúle.

„Hollywoodsky“ anjel, 044 02 Háj,

48.6287414N, 20.8572536E

Prístup autom: aj zd'aleka dobre viditeľná socha známa z hollywoodskeho trháku sa nachádza v blízkosti miestneho cintorína, kam sa dostanete, ak od obecnej tabule na začiatku obce prejdete asi 200 m a potom odbočíte doprava.

V roku 2000 sa v obci Háj natáčal hollywoodsky trhák a 15 m vysoká socha anjela, použitá vo filme, je dodnes ozdobou obce. Film natáčal tím amerického filmového štúdia Universal Pictures v blízkosti obce, v Hájskom údolí a v Zádielskej tiesňave, filmové rekvizity, ako aj už spomínaná socha anjela, sa vyrábali v dielni postavenej na miestnom futbalovom ihrisku. Po natočení jednotlivých scén filmári ako znak vďaky darovali sochu obyvateľom obce. Natáčanie sa však dialo v chotároch troch priľahlých obcí, preto nebolo jednoduché rozhodnúť, komu vlastne anjel patrí. Anjel nakoniec zostal v obci Háj. Od natáčania filmu prichádza do obce veľa turistov a podľa starostu ľudí najviac priťahuje socha. Mnohí zostanú prekvapení, keď zistia, že socha nie je vyhotovená z kameňa ale z tvrdého

polystyrénu. Verná kópia sochy sa nachádza v Juhoslávii na mieste, kde sa natáčal zvyšok filmu. Obec sochu pravidelne zrekonštruje. O zaujímavostiach obce môžu zahraniční turisti získať informácie okrem maďarského a slovenského jazyka už aj v angličtine. Sochu anjela s odstreleným krídlom môžeme vidieť vo filme Za nepriateľskou líniou, v hlavných úlohách ktorého hrajú Owen Wilson a Gene Hackman.

Július Farkaš, starosta obce Háj: Vodopády navštevujú turisti celý rok, ale ľudí najviac priťahujú zamrznuté vodopády pripomínajúce ľadové sochy. Turisti prichádzajú skoro každý deň, najviac ich chodí cez víkend. Niektorí na sochu natrafia len náhodou, ale veľa ľudí k nám prichádza kvôli nádhernému prostrediu pre históriu sochy.

Turňa nad Bodvou

Turniansky hrad, 044 02 Turňa nad Bodvou,

48.6109064N, 20.8748683E

Prístup autom: vyďte sa z centra Debrade po ceste 550 v smere na Moldavu nad Bodvou, potom na čerpacej stanici na konci mesta odbočte na cestu E58 v smere na Rožňavu, za Drienovcom a Turňou nad Bodvou nájdete ruiny hradu vo vzdialenosti 14 km, za cca. 15 minút.

Hrad postavili v roku 1357 bratia Tornayovci so súhlasom kráľa Ľudovíta Veľkého. Chránil cestu z Gemeru na Spiš a neskôr sa stal centrom Turnianskej župy. V 15. storočí bol hrad obliehaný husitmi a potom koncom storočia, keď sa stal panovníkom Matej Korvín, stal sa aj majiteľom hradu. Hrad bol neskôr prestavaný, vybudovali v ňom nové delové veže - rondely. Hrad viackrát obsadili Kuruci, aby odtiaľto riadili svoje povstanie proti utlačateľskému habsburskému režimu, čo viedlo nakoniec k zániku hradu. Hrad na nariadenie cisára v roku 1685 zbúrali, odvtedy je v čoraz horšom stave. Naposledy v ňom našli útočisko vojská revolúcie v roku 1848, ale pre požiar sa hrad stal trvale neobývatelný. Druhá svetová vojna zapríčinila takmer úplné zničenie hradu. Turniansky Hrad je v súčasnosti jednou z dominant hlavnej cesty medzi Košicami a Rožňavou.

Župný dom, 044 02 Turňa nad Bodvou,

48.5974181N, 20.8766808E

Prístup autom, na bicykli alebo peši: bývalý župný dom, na ktorom vidno jeho zašlú slávu, stojí na križovatke Hlavnej ulice a Župnej cesty - asi dva kilometre od hradu v centre obce.

Po obnove Uhorska po vpáde Tatárov bol založený lesný komitát spravujúci hojné lesy v krasovom regióne, kedy boli postavené najstaršie časti Turnianskeho hradu na vápencovom brale pri Zádielskej doline. Turnianska župa, najmenšia v Uhorsku, sa kedysi vyznačovala riekami s křšťálovo čistou vodou, horami ukrývajúcejmi rudy ušľachtilých kovov a železa a rozsiahlymi lesmi. Administratívna jednotka s 42 obcami a rozlohou iba 600 kilometrov štvorcových, ktorej nezávislosť bola neustále ohrozená predovšetkým zložitým prístupom k financiám potrebným na prevádzku župných úradov, bola založená po vpáde Tatárov. Treba však povedať, že župa nebola úplne životaschopná. Z tohto dôvodu sa o zlúčenie s inými župami pokúšali mnohí, napr. aj

cisár Jozef II, ale ani jeho pokus nebol trvalý. Nezávislosť najmenšej župy zanikla už za Bachovho absolutizmu, až nakoniec bola župa pripojená k Abovskej župe rozhodnutím snemu v roku 1881. Tunajší ľudia, hrdí na svoje hodnoty a vytrvalosť, postavili v roku 1820 veľmi krásny reprezentatívny župný dom, spojením všetkých prostriedkov župy, možno práve pre túto hrozbu. Sídliť v ňom úrady a úrad župana a bola tam aj veľká sála pre župné snemy. Za čias svojej plnej slávy bol župný dom dominantnou svetskou budovou a ozdobou mesta, ktoré je dnes už len veľkou dedinou. Tento dvojpodlažný župný dom s pôdorysom v tvare písmena U, postavený v smere východ-západ, s úctyhodným vnútorným nádvorím a hospodárskymi budovami vo svojom východnom trakte

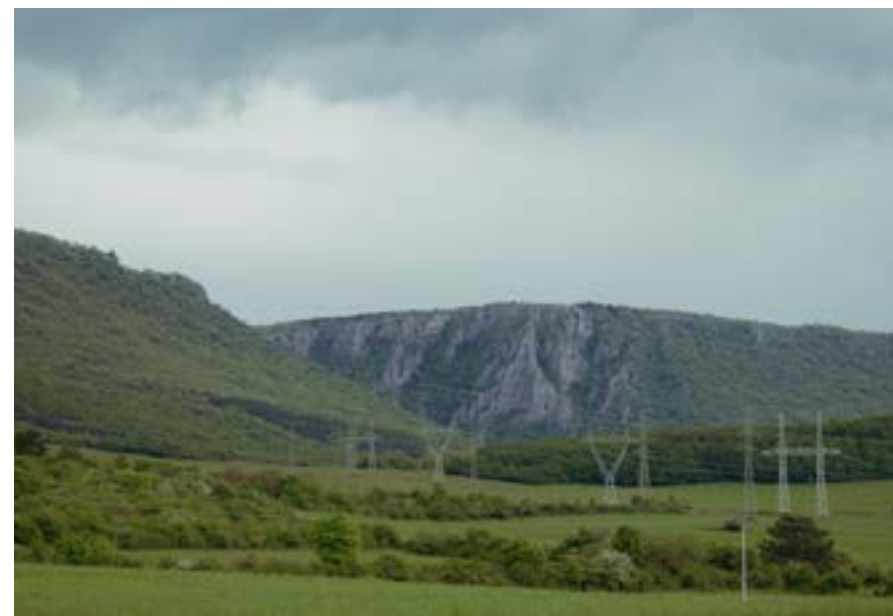
je pekným príkladom neskorobarokovej až klasicistickej architektúry. Nad jeho západným hlavným vchodom vidno tympanón, na ktorom sa medzi rohmi hojnosti nachádza erb župy, v ktorom vidno korunovaného orla s roziahnutými krídlami. Niekdajší stavitelia tam tie rohy hojnosti určite dali zámerne, aby tento symbol priniesol župe bohatstvo a hojnosť. Žiaľ, ich želanie sa nesplnilo. Vnútorne usporiadanie chátrajúceho župného domu si môžeme iba domyslieť, stropy takmer všetkých sál budovy bez strechy sa už prepadli, čo sa dalo vziať a použiť, je už dávno preč. V župnom dome dnes miestami siaha odpad po kolená, niekde aj do výšky 2 metrov, rastie v ňom burina a v bývalých priestoroch župana a župných úradníkov pobehuje armáda hlodavcov. Po druhej svetovej vojne tu malo kancelárie a sklady Spotrebné družstvo Jednota. To poskytovalo budove istý druh ochrany a údržby, no jej osud natrvalo spečatila divoká privatizácia v roku 1991, pred vznikom samostatného Slovenska. Odvtedy sa stav župného domu

rapídne zhoršuje.

Róbert Surovec, podpredseda Občianskeho združenia Castrum Thorna: Už aj samotná prístupová cesta je plná zážitkov: môžeme tu obdivovať stopy kolies v skalách, vytvorené konskými záprahmi počas celých stáročí; Na jar a v lete môžeme obdivovať rumenicu turniansku - jedinečnú žltú rastlinu, ktorá kvitne iba tu. Tam hore, prechádzajúc sa medzi rozpadajúcimi sa múrmi každého ovanie vietor histórie, bez výnimky. Podmanivé, príjemné prostredie nás núti premýšľať o starých, krásnych a slávnych časoch, kedy tunajší hrad dominoval tejto romantickej krajine vo svojej plnej kráse. Pri pohľade zhora vidíme nádhernú panorámu hôr a dolín, ktorá inšpirovala viacerých umelcov. Jeden čas sa tu prechádzal aj Ferenc Kazinczy - v roku 1779 strávil niekoľko mesiacov v Turni ako advokátsky koncipient. Tento kraj ho zaujal natolko, že ho spomenul aj vo svojich pamätiach. Tunajší návštevníci sa môžu preto vcítiť aj do kože veľkého reformátora maďarského jazyka.

Zádíel

Zádíelská dolina, 040 02 Zádíel,

48.6345875N, 20.8266761E

Prístup autom: vydajte sa z centra Debrade po ceste 550 v smere na Moldavu nad Bodvou, potom na čerpacej stanici na konci mesta odbočte na cestu E58 v smere na Rožňavu, za Drienovcom a Turňou nad Bodvou nájdete roklinu, známu aj ako slovenský „Grand Canyon“.

Obrovská roklina na hranici obce je jednou z najvýznamnejších prírodných krás nielen Košického kraja, ale aj krajiny. Nachádza sa v Slovenskom kráse, iba 40 km od Košíc. Za svoju dnešnú podobu vďačí údolie Chotárnemu potoku, ktorý tade tečie. Na oboch stranách potoka vedie po rokline strmá cesta. Najpozoruhodnejšou časťou Zádíelskej doliny je 105 m vysoká skala Cukrová homoľa, ktorá je obľúbeným miestom nielen fotografom, ale aj horolezcov. V doline je veľa jaskýň a útvarov vytvorených

vodou.. V blízkosti údolia, v skrytom kúte hory medzi Bôrkou a Zádíelom, sa tiež nachádza väčšia nepreskúmaná jaskyňa. Zádíelska dolina ponúka tým odvážnejším krásny výhľad aj v noci, obrysy skál sú krásne v svetle reflektorov naproti sa nachádzajúcej cementárne. Rovnako ako moderný človek, aj ľudia z dôb minulých boli ohromení bizarnými bralami a nápadnými skalnými útvarmi údolia. Preto im dali veľmi trefné názvy, ako napríklad Cukrová homoľa, Diablova cesta, Skamenený pastier a podobne. Tieto

sa dodnes používajú, čím sa celé údolie zaludnilo imaginárnymi hrdinami. Šťastní či dokonca tragickí hrdinovia starých čias oživali v bájkach šírených ústnym podaním. Tieto príbehy, ktoré sa tradovali z generácie na generáciu, zozbierali v 70. rokoch 20. storočia Gusztáv Stibrányi a Péter Kolár a pod názvom „Szádelői Regék“ [Báje Zádielu] ich aj publikovali. V tejto zbierke oživa pred čitateľom legendárny svet údolia, ktorý odovzdávali rodičia svojim synom a dcéram, aby zachovali toto unikátne dedičstvo pre ďalšie pokolenia. Príbehy rozprávali mladším počas dlhých zimných večerov, sediac okolo veľkého stola, pri plamienku lampáša, pri čistení pšenice od pliev, ale rozprávali ich aj pri veselých návštevách, či pri lúpaní kukurice. V druhej polovici 20. storočia, hlavne v dôsledku televízie, už tradičné dedinské aktivity ustúpili do úzadia a záujem mladých ľudí o minulosť zoslabol. Ústne šírenie povestí a legend ustúpilo, ale vďaka práci amatérskych a profesionálnych literátov sa veľa z nich dostalo na papier. Maďarský básnik Mihály Tompa skúmal národné legendy práve v tomto regióne, pričom spoznal obrovské bohatstvo tunajších báji, o ktorom potom napísal báseň:

Údolie hodné románu
a bralo s ruinami starými
Lysá skala, zelená lúka, les či potok,
na okolí ruiny, pri potoku legendy,
ich príbehy dušu tvoju ovanú.
(Lófó [Konská hlava])

V zbierke s názvom Szádelői regék [Báje Zádielu] nájdeme aj príbehy, akými sú: Svadobná cesta diabla, Starý príbeh Cukrovej homole, Turnianska legenda o Cukrovej homoli, Skamenený pastier, Zvážnica pánov, Vznik Zádielskej doliny, Povest' o kráľovi Belovi IV., Pred pohrebom, Povest' o dvoch susedných hradoch, Povest' o Hornom mlyne, Legenda o Zvonivej diere, ale aj dva reálne prípady: Mlyn Chotárneho potoka a Ľudovít Kossuth v Zádieli.

Brat môj, bež a podaj plameň ďalej!
Nes ho cez údolie a na hrebeňoch ním
zamávaj! A možno vatru siahajúcu k nebu
zapália tvoje srdcovúce slová:
plameň nikdy nesmie zhasnúť!
Erzsébet Águthy

Krásnohorské Podhradie

**Hrad Krásna Hôrka,
049 41 Krásnohorské Podhradie,**

48.6582731N, 20.6002786E

Prístup autom: vyjdajte sa z centra Debrade po ceste 550 v smere na Moldavu nad Bodvou, potom na čerpacej stanici na konci mesta odbočte na cestu E58 v smere na Rožňavu, prejdite cez Drienovec a popri Turni nad Bodvou, za horským priechodom Soroška dôjdete až do Krásnohorského Podhradia. Blížiac sa k obci už zďaleka vidno hrad, ktorý sa pyšne vypína na kopci, preto prístup k nemu je jednoduchý. Na prvej križovatke v obci zabočte doprava a postupujúc po hlavnej ceste vedúcej cez obec sa po cca. 3 km dostanete až na parkovisko pod hradom. Žiaľ, dátum dokončenia komplexnej obnovy hradu, ktorá trvá od požiaru v roku 2012, je naďalej neznámy, preto návštevníci sa môžu dostať len po vstupnú bránu hradu stojaceho na kopci.

Malebný gemerský región sa dlho spomínal ako malá Európa, resp. malé Uhorsko. Jeho hory, doliny a mestechá boli významnými dejiskami európskej histórie. Hrad postavili v druhej polovici trinásteho storočia rody Csetneki a Máriássy – posledne menovaná

rodina vlastnila tento hrad od roku 1290 do 1352. V roku 1352 hrad získali a rozšírili Bebekovci. V 40-tych rokoch 15. storočia ho obsadili Jiskrove vojská, potom hradu panoval kráľ Matej Korvín. V roku 1556 ho neúspešne obliehali vojská vtedajšieho cisára Ferdinanda

I. V roku 1566 dobyl hrad Lazar Schwendi, potom sa hrad stal kráľovským majetkom. Jeho správou bol poverený kastelán Peter Andrassy, ktorý slúžil cisárovi Rudolfovi II. Od roku 1575 sa stal majetkom Andrassyovcov. V období od 1578 do 1585 hrad prestavali na renesančnú pevnosť, v roku 1676 ho prebudovali na pompézny palác. V roku 1678 ho obsadili Thökölyho vojská. V roku 1685 hrad zmenil majiteľa po ročnom obliehaní. V časoch Rákócziho stavovského povstania sa piati členovia rodu Andrassyovcov (Štefan, Juraj, Pavol, Mikuláš a Matej) pridali ku kuruckým povstalcom. Iba Peter Andrassy zostal naďalej verným cisárovi. Na jeseň 1706 tu František II. Rákóczi krátky čas väznil grófa Šimona Forgácha. V posledných rokoch stavovského

povstania slúžilo na hrade iba malé vojsko, ktoré pod vedením Juraja Andrassyho kapitulovalo pred cisárskym generálom Petrom Josephom de Viardom až v novembri 1710. Hrad bol obývaný do roku 1812. V roku 1817 udel blesk do hornej časti hradu a najstaršie časti hradu ľahli popolom. Ostatná časť hradu zostala nedotknutá do požiaru v roku 2012. Bohatá zbierka hradného múzea a krásna architektúra hradu lákala návštevníkov z celého sveta. Od fatálneho požiaru v roku 2012 sú však brány hradu pred záujemcami uzavreté. Rekonštrukcia hradu prebieha pomaly – termín dokončenia rekonštrukcie hradu a znovuoživenia hradného komplexu nepoznáme ani v súčasnosti, v polovici roku 2021.

Mauzóleum Andrassyovcov, 049 41 Krásnohorské Podhradie,

48.6452422N, 20.6059256E

Prístup autom: Po návšteve hradu Krásna Hôrka sa vráťte do obce, na cestu I. triedy č. E571 a vyďajte sa smerom na Košice. Za hranicou obce, blízko tabule nájdete na ľavej strane cesty secesný pomník grófskej rodiny.

Na secesnú stavbu rotundového charakteru bol použitý mramor najvyššej kvality, pochádzajúci z rôznych kameňolomov sveta. Vonkajší vzhľad stavby pripomína egyptskú, byzantskú a ravenškú architektúru. Nad vchodom do rotundy vidno reliéf s erbom Andrassyovcov. Interiéru stavby dominujú dva mramorové sarkofágy, na ktorých vidno portréty manželského páru – Františky Hablawetz a Dionýza Andrassyho. Mimoriadne pekné secesné mauzóleum Andrassyovcov, ktoré dal postaviť majiteľ hradu Krásna Hôrka, Dionýz Andrassy v roku 1904 svojej manželke Františke, je prístupné iba so sprievodcom. Ten prevedie návštevníkov históriou budovy v mnohých jazykoch, aj v maďarčine. Stavba sa nachádza pri hlavnej ceste vedúcej z Košíc do Rožňavy, v katastri obce Krásnohorské Podhradie. Keďže hrad Krásna Hôrka, ktorý zhorel v roku 2012, je naďalej v štádiu rekonštrukcie, návštevníkom zostáva iba možnosť návštevy mauzólea.

Betliar

Kaštieľ Andrassyovcov, 049 21 Betliar,

48.7062861N, 20.5103878E

Prístup autom: Ak sa z centra Debrade vydáme do kaštieľa, z obce vychádzame cestou 550, smerom na Moldavu nad Bodvou. Pri čerpacej stanici na konci Moldavy odbočíme na cestu E58, ktorá do Rožňavy vedie cez priesmyk Soroška. Cez predmestie Rožňavy prechádzame po ceste E571, z ktorej odbočíme na cestu 67 smerom na Betliar. Kaštieľ sa nachádza na severovýchodnom konci obce. Vzdialenosť medzi Debradou a týmto architektonickým skvostom je približne 55 km, cesta do kaštieľa trvá asi 50 minút.

Kaštieľ Andrassyovcov sa nachádza v Gemerskom regióne, v katastrálnom území obce Betliar. Na území Slovenskej republiky je to jediné šľachtické sídlo, v ktorom sa zachovalo originálne zariadenie aj po roku 1945. Kaštieľ sa nachádza asi na 10 km od okresného mesta Rožňava, jeho história je úzko spätá so životom

Bebekovcov a Andrassyovcov, dvoch významných šľachtických rodín. Kaštieľ dala postaviť rodina Bebekovcov v 15. storočí. V 18. storočí sa dostal do vlastníctva Andrassyovcov. Betliar bol jeden z mnohých kaštieľov, ktoré rodina vlastnila. Na určitý čas ho však stratila, vtedy sa dostal do rúk Nádasdyovcov. Neskôr Manó (Emanuel)

Andrassy statok v Betliari odkúpil. Kaštieľ bol počas svojej existencie viackrát prestavaný. Jeho najväčšia prestavba v klasicistickom štýle sa konala v 18. storočí. Svoju dnešnú podobu získal v druhej polovici 19. storočia vďaka Manóvi Andrassyemu, ktorý ho dal prestavať v období 1882 až 1886. Posledná a zároveň významná prestavba sa konala v roku 1905, keď syn Manóa Andrassyho, Géza (Gejza) pre zvýšenie komfortu dal vybudovať kúpeľne zdobené unikátnymi kachličkami a dal do budovy zaviesť elektrinu. Manó a Géza spoločne vytvorili pompézne zariadenie kaštieľa s nábytkom z 18. storočia v štýle viedenského klasicizmu ako aj s početnými umeleckými a remeselnými dielami z 19. storočia. Vďaka týmto môžu dnešní návštevníci vidieť veľmi vzácnu zbierku.

Historická knižnica kaštieľa má 15 000 zväzkov. Nachádzajú sa tu predovšetkým cudzojazyčné knihy ako aj diela z oblasti teológie, histórie, politiky a geografie. Vzácna je tiež zbierka zbraní kaštieľa. Jej artefakty pochádzajú z obdobia od stredoveku až do 19. storočia. Andrassyovci neboli len mecenášmi umelcov ale aj zberateľmi umeleckých diel, vďaka čomu steny ich kaštieľa zdobí mnoho vzácných malieb. Spomedzi nich svojimi rozmermi aj svojím štýlom vynikajú dve maľby: prvá je maľba francúzskeho maliara Edmonda Georges Grandjeana s názvom Automedon s Achillovými koňmi a druhá je dielo rakúskeho maliara Franza Adalberta Seligmanna Polovačka na medveď. Medzi zaujímavosti patria aj lovecké trofeje a exotické suveníry

získané počas poľovačiek v ázijských a afrických krajinách. Kaštieľ Andrassyovcov sa považuje za jednu z najkrajších perál kultúrneho dedičstva krajiny. Anglický park obklopujúci kaštieľ patrí medzi najkrajšie a najzachovalejšie parky Slovenska. Rozprestiera sa na ploche 86 hektárov. O profesionalizme a ekologickom myslení jeho tvorcov svedčí aj fakt, že geniálne vytvorený park s exotickými druhmi stromov a kríkov je spojený so zverincom. Jeho jedinečnú atmosféru dotvárajú jeho romantické stavby a sochy. Park aj s budovou kaštieľa bol v roku 1985 vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a zároveň zapísaný na zoznam najvýznamnejších historických záhrad a parkov sveta. Okrem kaštieľa Andrassyovcov sa v parku nachádzajú aj menšie záhradné stavby či plastiky ako aj hospodárske budovy a obytné domy pôvodne patriace k panstvu. Samotný park bol v rokoch 1792 až 1795 založený Lipótom (Leopoldom) Andrassym, ktorý v rotunde pred kaštieľom zriadil aj slávnú knižnicu kaštieľa. Na svoj

statok prizval Henricha Nebienta, slávneho záhradného architekta doby, úlohou ktorého bolo vytvoriť základy anglického parku. V roku 1978 bol park zapísaný do zoznamu svetových historických záhrad UNESCO.

Tímea Mátéová, riaditeľka SNM – Múzea Betliar: Malebný gemerský región sa dlho spomínal ako malá Európa. Naše kultúrne dedičstvo však utrpelo ťažkú ranu počas druhej svetovej vojny ako aj v období po nej. Dedičstvo Andrassyovcov (hrad Krásna Hôrka (momentálne sa rekonštruuje) a kaštieľ v Betliari) môžeme dodnes vidieť vďaka neuveriteľným okolnostiam a statočným ľuďom. Kaštieľ Andrassyovcov, ktorý je jediným kaštieľom na Slovensku s takmer úplne zachovaným interiérom priťahuje a očaruje návštevníkov z celého sveta svojou bohatou zbierkou a jedinečným anglickým parkom. Pridajte sa k nám aj Vy na prechádzku, počas ktorej objavíte naše historické, kultúrne a umelecké dedičstvo. Nechajte sa očariť životom aristokracie v 19. storočí a na prelome 19. a 20. storočia.

